

«Затверджую»

Директор

Карпатського біосферного заповідника

М.П. Рибак

2022 р.

**ІНФОРМАЦІЯ
З ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
ЗА 2022 РІК**

м. Рахів

2022 р.

**ІНФОРМАЦІЯ
З ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
за 2022 РІК**

1. Організація екологічної освітньо-виховної роботи

1.1. Наявність структурного підрозділу

Еколого-освітній підрозділ створений у Карпатському біосферному заповіднику у 1997 р. Штат відділу еколого-освітньої роботи складає 6 одиниць.

Музей екології гір та історії природокористування (далі – Музей екології гір або Музей) також виступає підрозділом, до основних завдань якого входить впровадження екологічної освітньо-виховної роботи. З 2011 р. на базі Музею створено окремий структурний підрозділ (сектор зі штатом 4 одиниці), що дозволило більш системно організувати його діяльність та акцентувати увагу на активній просвітницькій ролі музейного осередку.

Структура відділу екологічної освітньо-виховної роботи:

Начальник відділу – 1

Заступник начальника відділу – 1

Завідувач еколого-освітнім центром «Центр Європи» – 1

Провідний фахівець – 3

У звітному році у штаті відділу еколого-освітньої роботи відбулися наступні зміни – прийнято на 0,5 посадового окладу провідного фахівця мешканку Херсону, яка вимушено оселилася в Рахові у зв'язку з тимчасовою окупацією південного обласного центру.

Структура Музею екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах:

Провідний фахівець-завідувач музею – 1

Фахівець – 2

Прибиральник службових приміщень – 1

Наприкінці лютого завідувач Музею мобілізований до лав збройних сил України і став на захист Батьківщини.

У 2016 році зі штату відділу еколого-освітньої роботи виведено редакцію журналу «Зелені Карпати». Натомість створено редакційно-видавничий відділ наукових та науково-популярних видань. Відділ організовує видання періодики заповідника – Всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати», регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника», а також заснованого у 2015-16 рр. наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України». Штат редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань складає 5,5 одиниць:

Начальник відділу – 1

Головний редактор журналу «Зелені Карпати» – 1

Заступник головного редактора – 1

Відповідальний секретар журналу «Зелені Карпати» – 1

Відповідальний секретар наукового щорічника «Природа Карпат» – 1

Провідний редактор – 1

Редактор I категорії газети «Вісник КБЗ» - 0,5.

Редактор I категорії у лютому мобілізований до лав збройних сил України і став на захист Батьківщини.

1.2. Наявність постійних форм інфраструктурного еколого-освітнього облаштування

Мережу еколого-освітніх центрів Карпатського біосферного заповідника формують Музей екології гір, «Центр Європи» та «Музей нарцису».

Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах (далі – Музей екології гір, Музей) діє як складова системи екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника, був створений з метою залучення учнівської та студентської молоді до вивчення природи Українських Карпат і збереження історико-культурної спадщини українського народу, формування освіченої розвиненої особистості та сприяння вихованню у неї патріотизму, любові до України, поваги до природних багатств, народних звичаїв, традицій, національних цінностей Українського народу.

Основні завдання еколого-освітньої роботи Музею екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах визначаються з урахуванням програм і планів, які затверджуються Карпатським біосферним заповідником.

Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах побудований адміністрацією Карпатського біосферного заповідника в 1994 році з метою надання інформації відвідувачам про природу Карпат та історію природокористування в Українських Карпатах, діє як еколого-освітній та рекреаційний центр. 8 великомасштабних діорам, серія міні-діорам, об'ємних макетів, художніх панно дають відвідувачам цілісне уявлення про природу та побут горян. Експозицію доповнюють багаті геологічні, палеонтологічні колекції, фауністичні експонати, предмети побуту, сільсько- та лісгосподарський реманент, знаряддя праці, взірці одягу українських горян та ін. Загалом на обліку стоїть 414 експонатів. Протягом року колекція поповнилась однією вишиванкою.

У звітному році Музей екології гір працював упродовж першого та другого кварталів. В останній декаді червня в Музеї розпочатий капітальний ремонт даху. Зокрема виконано оновлення дерев'яних несучих конструкцій даху; оброблення дерев'яних елементів сучасними пожежозахисними та зберігаючими засобами; заміна покрівлі. дах будівлі перекрито натуральною керамічною черепицею.

Для проведення ремонтних робіт експозиції третього поверху (діорами «Гуцульське весілля» та «Побут гуцульської хати», художнє панно «Традиційний одяг карпатських етносів», частина виставки етнографічних експонатів) розібрано та складовано у приміщенні музею, не задіяному в ремонтних роботах. По завершенню ремонту дані експозиції можна розгорнути з мінімальними втратами.

Виконання ремонтних робіт стало можливим завдяки співпраці заповідника з іноземним проєктом SNPA та фінансувалося коштами Франкфуртського зоологічного товариства.

У першому півріччі (до початку ремонтних робіт у Музеї) облік екскурсантів реєструвався в «Журналі реєстрації відвідувань Музею екології гір». Оплата послуг відбувається через касовий апарат. Регулярно ведеться облік фінансових надходжень, звітність подається у встановленому порядку.

За перше півріччя 20221 року (до закриття Музею для проведення робіт з реконструкції та ремонту) Музей екології гір відвідало 532 чол., з них дорослі – 263, студенти – 3, учні – 266. Від реалізації квитків та надання платних рекреаційних послуг на рахунок заповідника надійшло 10245 грн.

Еколого-освітній центр «Центр Європи» (ЕОЦ «Центр Європи») функціонує з червня 2010 р. Організацією роботи центру займається працівниця відділу еколого-освітньої роботи, провідна фахівчиня – завідувачка. До основних завдань, поставлених перед еколого-освітнім центром (ЕОЦ), належать: прийом туристів та проведення екскурсій в центрі; виконання функцій туристично-інформаційного центру європейського зразка; здійснення активної еколого-освітньої діяльності (організація і проведення екологічних акцій і просвітницьких заходів як на базі центру, так і на базі загальноосвітніх та дошкільних закладів).

Інформаційне поле «Центру Європи» складається з чотирьох блоків – Природно-заповідний фонд України (більша частина присвячена Карпатському біосферному заповіднику), Закарпатська Гуцульщина, Закарпаття та Україна в Європейській спільноті. Також висвітлюється інформація про встановлення пам'ятного кам'яного знаку, що позначає географічний центр Європи. Художнє оформлення центру витримано в гуцульському стилі: дерев'яні вироби, вишивки та скляні вітражі. Експонатура доволі різноманітна: поруч із інформаційними модулями представлені колекції гуцульського посуду, вишивки, різьблених виробів та міні-діорама «Світ тварин Закарпаття». Додаткові засоби – столи для проведення занять, майстер-класів тощо.

Під час туристичного сезону еколого-освітній центр працював без вихідних. Для цього фахівці відділу еколого-освітньої роботи працювали згідно графіку (з дотриманням норм КЗпП).

Впродовж року завідувачкою центру спільно з фахівцями відділу екоосвіти було організовано низку заходів. При цьому були використані різні форми та засоби поширення екологічних знань та формування у підростаючого покоління стійкої екологічної свідомості. Протягом звітного періоду працівницею центру було підготовлено та проведено 8 медіа - презентацій, 4 лекцій, 3 кросворди, 6 вікторини та 8 екологічні гри. Загалом проведено 9 творчих майстер-класів для школярів молодшого та середнього шкільного віку Рахівщини.

З метою формування екологічної культури молоді, збереження навколишнього середовища, виховання художнього смаку та розвитку творчих здібностей, було проведено природоохоронні акції «Збережи ялинку!» та «Різдвяна майстерня».

В кінці 2021 року та на початку 2022 року завідувачка еколого-освітнього центру «Центр Європи» спільно з працівниками еколого-освітньої роботи провели майстер клас по виготовленню різдвяних віночків, які виступають частиною всеукраїнської акції «Збережи ялинку». Мета акції – пропаганда збереження новорічних ялинок, запобігання масовій вирубці лісів, а віночки можуть бути хорошою альтернативою їх заміни. 28 грудня, у еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбувся майстер-клас з виготовлення новорічних віночків, в якому взяло участь 20 школярів Костилівського ЗЗСО.

В рамках відзначення Дня водно-болотних угідь 2 лютого на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся просвітницький захід для вихованців Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради. Учасниками заходу стали члени гуртка «Юні туристи-краєзнавці». Програма заходу включала: розповідь про водно-болотні угіддя Карпатського біосферного заповідника (Озирний-Бребенескул, печеру «Дружба» та Долину нарцисів), ілюстровану медіа-презентацію, перегляд відеофільму. Крім цього, учасники відгадували кросворд «Водно-болотні угіддя та їх секрети», складали прислів'я «Скарби боліт», відгадували анаграми «Водно-болотні угіддя: флора і фауна», грали в гру, в якій потрібно було перейти по дощечках через болото і дістатися до найвисокогірнішого водно-болотного угіддя заповідника – озера Бребенескул (1801 м). На завершення екологічного заняття вихованці спільно зробили фото-колаж «Водно-болотні угіддя рідного краю».

23 лютого на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся еколого-освітній захід «Збережемо первоцвіти рідного краю!». Захід проведено в рамках щорічної весняної акції «Збережемо первоцвіти!» Учасниками заходу стали вихованці Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради: гурток «Юні туристи-краєзнавці» та учнівська рада «Лідер Рахівської територіальної громади». Насичена програма заходу включала: знайомство з учасниками, демонстрацію мультимедійної презентації «Первоцвіти рідного краю», вікторину «Колесо знань: дива весняної флори Карпатського біосферного заповідника», виготовлення екологічних плакатів «Не знищуй первоцвіти!», декламування поетичних рядків, екологічний квест для учасників від учнівської ради. Крім цього відбулись «інтелектуальні хвилинки», які включали: лабіринт «Первоцвіти у легендах», складання акровіршів «Первоцвіти лікують», філворд «Первоцвіти», гра «В гості до квітів весни». Також на заході були проведені: рухлива екологічна гра «Не наступи на калюжницю болотну» та творче заняття «Первоцвіти з гофрованого паперу».

6 квітня відбулось заняття з дітьми-переселенцями, які тимчасово проживали в приміщенні Діловецького ЗЗСО І-ІІІ ст. На занятті діти переглянули мультимедійну презентацію «Збережемо першоцвіти!», відеоролик «Як прокидаються рослини навесні?», вирішували інтелектуальні хвилинки, взяли участь в творчому завданні з виготовлення шафранів з кольорового гофро-паперу. Заняття включали також екологічні ігри. У заході взяли участь 25 учасників.

20 травня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбувся просвітницький захід зі школярами. Учасниками стали хлопці та дівчата гуртка

«Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості (ЦНТДЮТ) Рахівської міської ради. Насичена програма заходу включала: перегляд мультимедійної презентації «Флора та фауна Українських Карпат», проходження квесту «Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника», творче завдання (створення прикраси для волосся «Нарцис»), перегляд відеофільму «Долина нарцисів» та інші.

27 травня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» проходила філателістична виставка. На Рахівщину завітав відомий філателіст, член Київського товариства Асоціації філателістів України, громадський діяч, член Асоціації випускників Юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олександр Канівець. Він організував і провів виставку «Незламний, нескорений козацький дух українського народу». Виставка складалася з двох експозицій: «Україна – єдина країна» та «Останнім шляхом Кобзаря». Експонатами виступали поштові марки та відправлення, зібрані в результаті масштабних поштових походів та естафет у загальному нараховувала близько 90 експонатів. На виставці були присутні освітяни, працівники культури, школярі і просто небайдужі мешканців Рахівщини. Виставку відвідало 49 відвідувачів, серед них 11 школярів.

До Всесвітнього Дня докільля в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбувся еколого-освітній захід. Учасниками заходу стали члени гуртка «Юні туристи-краєзнавці». Програма заходу включала: розповіді, екологічний квест «Вартові докільля», вікторини, екологічні ігри та майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки.

27 червня завідувач еколого-освітнього центру «Центр Європи» спільно з працівниками відділу еколого-освітньої роботи відвідали Костилівську сільську бібліотеку. Тут взяли участь в завершальному занятті учасників гуртка «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради. Від Карпатського біосферного заповідника хлопці та дівчата отримали грамоту, а керівник гуртка – подяку за плідну співпрацю. Також усі присутні отримали друковану продукцію установи.

30 червня на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» був проведений екологічний захід до Дня працівника природно-заповідного фонду України. Учасниками заходу стали учні 5-х класів Лазещинського ЗЗСО I-III ст. Школярі переглядали відеоролик про свято Івана Купала, відгадували вікторину «Лікарські рослини Карпат», розшифровували анаграми і зіграли в низку рухливих екологічних ігор.

В рамках відзначення пан'європейської акції «Дні Європейської спадщини» 24 вересня проводилися Дні відкритих дверей в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» Карпатського біосферного заповідника. Відбувся еко-просвітницький захід з школярами місцевої школи. Метою події стало: розширення знань учнівської молоді про Карпатський біосферний заповідник та його найбільшу природну цінність, формування в молодого покоління бережливого ставлення до такої важливої складової частинки природи як ліс. Гуртківці «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради побували в ролі екскурсоводів. Вони

проводили безкоштовні екскурсії залами еколого-освітнього центру для туристів з Ясіня (Креативний простір «Креденц»), Києва, Львова, Дніпра, Миколаєва, Донецька та інших міст. Друга частина заходу включала мультимедійну презентацію, інтелектуальні та творче завдання. Під час творчого завдання хлопці та дівчата малювали величні дерева – буки. Для виконання цього завдання знадобились дерев'яні зрізи, фарби та фантазія. Захід відвідали 64 відвідувачі, серед них 14 школярі.

4 жовтня у світі відзначають Всесвітній день тварин. Цей день спрямований на привернення уваги людства до прав тварин та їх добробуту, з метою запобігання їхнього зникнення. Учасниками екологічних занять стали учні Костилівського ЗЗСО, а також вихованці гуртка «Юні екскурсоводи» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради, заняття з якими проводилось в Костилівській сільській бібліотеці. Програма екологічних занять включала: розповіді, мультимедійні презентації, вікторини та кросворди, настільні екологічні ігри та колаж.

19 жовтня відбулось екологічне заняття «Природу поважай: вчися і навчай», яке підготувала та провела завідувач еколого-освітнього центру «Центр Європи». Учасниками стали учні 4 класу Рахівського ЗЗСО №2 (Лазівський корпус). На занятті школярі: переглянули мультимедійну презентацію «Фауна та флора Карпатського біосферного заповідника», розмалювали диких тварин, створили плакат «Поважай природу», зіграли в екологічні ігри «Слово-гра» та «Яка я тваринка?». Презентація містила відеоролики зі звуками та поведінкою диких звірів. Збираючи плакат діти вивчали правила поведінки на природі. Та найбільше сподобались ігри, в яких школярі вчилися імітувати рухи лісових мешканців, демонструючи їх для своїх товаришів.

3 листопада, світ отримав нове природоохоронне свято – Міжнародний день біосферних резерватів. Карпатський біосферний заповідник не міг лишитися осторонь, адже він ще з 1992 року виступає частиною всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО. З нагоди нового свята наша установа організувала низку заходів. Екологічні уроки проведені зокрема в ЗЗСО с. Богдан. Під час уроку школярі: переглянули мультимедійну презентацію про Карпатський біосферний заповідник, відгадували вікторину за допомогою конструкції «Колесо життя», розмальовували лісових звірів та рослини заповідника, створювали плакат «Осінній ліс» з використанням природних матеріалів, грали в рухливі екологічні ігри.

З нагоди дня заснування Карпатського біосферного заповідника на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся просвітницький захід для школярів. Учасниками стали учні 6 класу Костилівського ЗЗСО. На еко-занятті школярі: переглядали відеофільм про Карпатський біосферний заповідник, відгадували вікторини, грали в цікаві екологічні ігри, проходили лабіринти, виконували творчі завдання – малюнки на дерев'яних зрубках. Такі екологічні заняття розширюють знання учнів про заповідник, його природні та культурні цінності.

З 1 – 6 січня, в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» проводилася Різдвяна акція. Акція була спрямована на школярів Рахівщини та юних гостей

краю, які відпочивали в Карпатах. Для залучення відвідувачів екскурсії для учнівської молоді проводилися безкоштовно. Це дало змогу гостям візит-центру дізнатися чимало цікавого про наш край. До акції долучилися не тільки школярі з Рахівщини, а також з інших областей. Протягом шести днів еколого-освітній центр «Центр Європи» відвідало 28 школярів.

18 травня, 5 червня та 7 липня було проведено Дні відкритих дверей, приурочені до Всесвітнього дня музеїв, Всесвітнього дня охорони навколишнього природного середовища і до Дня працівника природно-заповідної справи. Під час цих трьох заходів еколого-освітній центр відвідало понад 93 туристів.

Протягом року постійно велась робота, спрямована на дотримання санітарно-гігієнічних, санітарно-епідеміологічних норм, умов пожежної безпеки та безпеки праці в еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

В травні та вересні було проведено суботник. Відбулося генеральне прибирання будівлі і території еколого-освітнього центру, а також довкола пам'ятних знаків, які символізують географічний центр Європи. Було облаштовано квіткові клумби надворі та висаджено кімнатні рослини в приміщенні центру. Протягом року постійно впорядковувалась прилегла до будівлі еколого-освітнього центру територія. Проводилось косіння газонів, прибирання біля пам'ятного знаку географічного центру Європи.

В лютому було здійснено заміну входних дерев'яних дверей на металопластикові. Потреба заміни викликана пошкодженням старих дверей і не зберіганням тепла в залах екоцентру.

У серпні на території еколого-освітнього центру «Центр Європи» Трибушанським ПНДВ було встановлено вказівник до форелевого господарства.

Єдина в Україні «Книга почесних гостей географічного Центру Європи» дає можливість всім бажаючим зареєструватися в ній та отримати пам'ятне Свідоцтво на згадку про відвідування географічного центру Європи. Протягом одинадцяти місяців в ній зареєструвалося 361 відвідувачі з різних куточків України та із-за кордону, з них – 34 безкоштовно.

Протягом року візит-центр відвідали 35 студентів. З наступних вузів: Львівського національного медичного університету ім. Д. Галицького (ЛНМУ), Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (ПНУ), національного університету «Києво-Могилянська академія» (НУКМА) та Харківського національного університету (ХНУ).

Впродовж звітного року еколого-освітній центр «Центр Європи» відвідало 865 осіб, з них: школярі – 306, студенти – 35, дорослі – 524, на платній основі – 199 осіб.

Від реалізації квитків та рекламно-видавничої продукції на рахунок Карпатського біосферного заповідника надійшло 15575.00 грн., у т.ч. :

- 2160 грн. – відвідування ЕОЦ «Центр Європи»;
- 11290.00 грн. – реалізація друкованої продукції;
- 1125.00 грн. – реалізація еко-сумок з логотипом КБЗ;
- 1000.00 грн. – фотографування в гуцульських костюмах.

Найбільша кількість відвідувачів були з таких областей України як: Київська, Харківська, Дніпропетровська, Кіровоградська, Запорізька, Миколаївська, Донецька, Житомирська, Вінницька, Полтавська, Чернігівська, Сумська, Хмельницька, Рівненська, Запорізька, Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська.

Впродовж року еколого-освітній центр відвідало 6 іноземних громадян зі Словаччини, Польщі, Чехії.

Еколого-освітній центр «Музей нарцису» знаходиться на вході в масив «Долина нарцисів», його діяльність суттєвою мірою прив'язана до періоду цвітіння Долини нарцисів. Експозиційна площа складає близько 112 м². До послуг відвідувачів облаштований відеозал на 50 місць. Художнє оформлення доволі просте, витримане у лаконічному стилі. Основним видом експонатури виступають інформаційні стенди і вітрини. Масштабне фото-панно з видом Долини нарцисів у пік цвітіння приваблює відвідувачів і стає об'єктом для фотографування на згадку. Тематичним полем еколого-освітнього центру є біорізноманіття, історія досліджень та охорона Долини нарцисів; біологія та екологія виду нарцису вузьколистого.

У 2022 році еколого-освітня діяльність візит-центру відзначалася слабкою активністю. Для того була низка причин. По-перше, в умовах військової агресії відвідування характеризувалося вкрай низькою активністю. По-друге, загальноосвітні навчальні заклади та установи позашкільної освіти працювали в дистанційному режимі, що ускладнювало проведення еколого-освітніх заходів. По-третє, в результаті реорганізації штатів установи з другого півріччя в штаті ПНДВ «Долина нарцисів ім. проф. В.І. Кломендаря» була скорочена ставка провідного фахівця з екологічної освіти.

Натомість в приміщенні візит-центру вже з березня проживали сім'ї, які вимушено залишили свої оселі, рятуючись від військових дій. У зв'язку з цим в будівлі проведена ціла низка робіт, що дозволили прийом 19 осіб у період з 09.03 по 14.07.2022 року. Зокрема, проведено переоблаштування енергосистеми та проведення додаткової електропроводки з врахуванням використання електрообігрівачів. Також здійснено ремонт системи водопостачання та водовідведення, облаштовано душову та встановлено роутер.

22-23 жовтня відбувся перший відкритий кубок Закарпаття з літнього біатлону серед юнаків та дівчат 2008-2009, 2010-2011, 2012 років народження.

Змагання традиційно поєднували перегони на лижоролерах та роликах і стрільбу лежачи (п'ять пробних пострілів та п'ять залікових). Стрільби проходили на Хустському міському стадіоні «Карпати», тоді як бігові змагання відбувалися на території Долини нарцисів. У змаганнях взяли участь 45 юних спортсменів з Києва, Львова та Закарпаття.

Інформаційно-туристичний центр «Високогір'я Карпат» розташований біля підніжжя г.Говерла (ур. Перемичка). На його базі функціонує рекреаційний притулок на 29 місць. Тут є місце для наметів, водогін, туалети та сміттєзбірники. Це створило сприятливі умови для розміщення пішохідних мандрівників, а також для проведення екологічних таборів.

Площа приміщення інформаційно-туристичного центру, що зайнята експозицією, складає 146,21 м². Основним видом експонатури виступають інформаційні стенди в оригінальному художньому обрамленні з природних матеріалів. Тематичне спрямування продиктовано місцем розташування центру і фокусується на природних і культурних цінностях найвисокогірнішої частини України – Чорногірського хребта Українських Карпат та Гуцульщини. Центр функціонує з 2011 р.

Інформаційно-туристичні центри «Карпатська форель» (S – бл. 110 м²) та «Кевелів» (S – 58,2 м²) – найменші інформаційні осередки Карпатського біосферного заповідника. ІТЦ «Кевелів» щорічно неодноразово приймав важливі делегації, у т.ч. місію Банку реконструкції та розвитку Німеччини. Зустрічі посприяло наявність конференційної кімнати на 30 місць, обладнаної медіа-проектором та відеотехнікою. Один експозиційний зал центру складається з двох інформаційних рівнів і висвітлює природні багатства найвищих хребтів Українських Карпат – Чорногори і Свидівця. Інформація подана, переважно, художніми засобами – панно та художніми стендами, що змушує персонал відділення значну частину інформації подавати в усній формі. Мабуть, саме це зумовило характер проведення екоосвітніх заходів на базі ІТЦ – тематичні екскурсії, розповіді, тощо. Центр відкритий у 2011 р.

У 2021 р. працівниками Кевелівського ПНДВ організовано проведення 4-х екскурсій до інформаційно-туристичного центру для учнів місцевої Квасівської ЗОШ І-ІІ ст.

Інформаційно-туристичний центр «Карпатська форель» розташований на території демонстраційного форелевого господарства (Трибушанське природоохоронне науково-дослідне відділення), функціонує з січня 2012 р. Його тематичне спрямування полягає у висвітленні багатства іхтіофауни Українських Карпат та акцентування уваги на проблемах охорони водних ресурсів краю. Основним видом експонатури виступають інформаційні стенди. Художнє оформлення лаконічне, але витримане в гуцульському стилі і виконане з використанням виключно природних матеріалів. Відвідується, переважно, у комплексі з екскурсією на демонстраційне форелеве господарство. Вартість відвідування входить до плати за вхідний квиток до форелевого господарства. Нерідко «Карпатська форель» відвідується в комплексі з екскурсією в географічний центр Європи.

Інформаційно-туристичний центр «Букові праліси Карпат – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Експозиція сформована на площі 65,12 м². Тематичне спрямування – букові праліси: збереження, цінності, біорізноманіття та ін. Художнє оформлення вирізняється стилем, який притаманний карпатським етносам, котрі проживають в долині р. Тиса. Використані природні матеріали, в ніші з дерев'яним обрамленням органічно вписані фотопанорами заліснених хребтів Красної. Основний вид експонатури – стенди, фотопанно. Особливо цікавим, в художньому відношенні, є відеозал, оформлення якого створює ілюзію перебування в гущавині букового пралісу. Такого ефекту досягнуто завдяки специфічному оформленню – стіни і стеля в суцільну вкриті

широкоформатними банерами з різними типами букового пралісу Угольсько-Широколужанського масиву.

Інформаційно-туристичні центри Карпатського біосферного заповідника зорієнтовані на прийом відвідувачів, значно меншою мірою – впровадження активної еколого-освітньої діяльності. Це пов'язано із відсутністю кваліфікованого персоналу у відділеннях, сезонністю відвідування (переважно у комплексі з мандрівками екотуристичними маршрутами або відвідуванням інших туристичних атракцій, розташованих поблизу) та іншими чинниками.

Діяльність бібліотек і наукових архівів

У звітному році бібліотечний фонд поповнився на 11 примірників видань. Всі надходження подаровані, поповнення бібліотечного фонду за рахунок закупівлі фахової літератури не проводилось.

Протягом року надходили періодичні видання, зокрема:

- газети: «Новини Закарпаття», «Урядовий кур'єр», «Голос України»;
- фахові бухгалтерські та кадрові видання: журнали: комплект «Бюджетна бухгалтерія»+ «Оплата праці», «Кадровик 01»;
- видання з охорони праці: «Безпека праці на виробництві»;
- фахові наукові: «Вісник зоології», «Український ботанічний журнал»;
- інші: «Лісовий і мисливський журнал», «Сільський вісник» (Каталог декоративних рослин).

Для передплати використано 11676,84 грн.

Періодика надходила до бібліотеки, що розташована на центральній садибі заповідника.

Фото- та відеотеки

Фототека впродовж року поповнилася, щонайменше, на 2 тис. кадрів з основних подій, що відбувалися на центральній садибі та у відділеннях.

В рамках українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» (SNPA) заповіднику були надані фотоапарати Nikon Coolpix P1000, квадрокоптери. Адміністрацією фототехніка розподілена між структурними підрозділами та науковими лабораторіями. Наявність додаткових одиниць фототехніки та проходження фахового навчання позитивно вплинула на якість і кількість фотоілюстрацій.

Також в рамках реалізації проекту «Підтримка природоохоронних територій України» заповіднику надано майже 3 тисячі фотознімків природних ландшафтів, флори та фауни установи, пам'яток архітектури, що знаходяться на суміжній території, тощо. Об'єкти зафіксовані в різні пори року.

Також командою проекту створено для установи промоційний ролик, який розміщено на сайті та офіційній сторінці заповідника у мережі Фейсбук.

Мережа обладнаних екскурсійних маршрутів та еколого-освітніх стежок

Екологічна стежка «Соколине Бердо» (Кузійське ПНДВ):

- Протяжність – 2,1 км, тривалість 4 години.
- Обладнано 3 місця відпочинку, одне з них – під мальовничою скелею.
- На початку стежки (КПП) розташовані інформаційні стенди, які містять інформацію про історію створення та природу КБЗ, карту-схему розташування

заповідних масивів, правила поведінки для відвідувачів, карту-схему маршруту, історичні відомості щодо заповідання ур. Кузій (у 19-20 ст. виступало мисливськими угіддями родини Габсбургів).

Інформаційні стенди на початку стежки цього року замінено (виготовлено нові, встановлення здійснюватиметься у 1 кварталі 2022 р.).

Екологічна стежка «Лісопарком і колекційною ділянкою» (Рахів-Берлибаське ПНДВ) прокладена в межах частини екотуристичного маршруту.

- Протяжність – 0,5 км, тривалість – 30 хвилин.
- Обладнано 2 місця відпочинку і рекреаційну зону «Водоспад здоров'я», облаштовано мінеральне джерело.

Стежка проходить прилеглою до Музею екології гір. Стежку прознаковано, маркування не наносилося, оскільки немає потреби.

На стежці встановлено 1 інформаційний аншлаг «Поважай природу», наданий Європейським товариством дикої природи.

На рекреаційній зоні «Водоспад здоров'я» збудована простора альтанка, яка використовується як для пікнікового відпочинку, так і в освітніх цілях – зокрема, проводяться заняття з учнівськими групами чисельністю 1014 осіб.

Екологічна стежка «Центром Європи та форелевим господарством» (Трибушанське ПНДВ)

Розпочинається біля будівлі еколого-освітнього центру «Центр Європи», проводить відвідувачів лісом до форелевого господарства та інформаційно-туристичного центру «Карпатська форель». Стежка прознакована.

- Протяжність – 1 км, тривалість 1 година.
- Біля еколого-освітнього центру «Центр Європи» розміщено 6 великоформатних стендів і близько 40 формату А№, біля контори Трибушанського ПНДВ – інформаційний центр з стандартизованим набором інформаційних щитів, на місці зупинок розташовано 2 інформаційно-охоронні знаки. Вздовж стежки облаштовані місця відпочинку, джерела питної води, встановлені альтанки.

Екологічна стежка «Долиною нарцисів» ПНДВ «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендара»

Розпочинається біля будівлі еколого-освітнього центру «Музей нарцису – оглядові майданчики». Стежка прознакована, на стежці встановлені 3 інформаційні стенди «Навіщо Долині нарцисів гідрологічний шлюз», «Кіресі – вірний сателіт Хустського замку» та «Квітка поезій і легенд» та 2 інтерактивні маршрути «Хто ховається в траві?» та «Літаючі квіти». Протяжність – 1,9 км. Обладнано 3 місця відпочинку, 3 оглядові майданчики.

Біля КПП розміщено стандартизований набір 3-х інформаційних щитів: «КБЗ», інформація про масив. Біля оглядового майданчика встановлено стенд-панно, по маршруту – інформаційно-охоронні знаки.

Екологічна стежка «До водоспаду Лихий» (Трибушанське ПНДВ)

- Протяжність – 4,0 км, тривалість 4 години.

Оформлення розпочато у 2020 р. Стежка прознакована, на стежці встановлені 3 інформаційні стенди з картосхемою екологічної стежки, протяжністю тощо, а також стенд «Як поводитися у місцях, де живуть ведмеді»

(наданий WWF влітку 2020 року) і один інформаційний аншлаг «Поважай природу!» (наданий Європейським товариством дикої природи).

Для нового сайту установи підготовлено інформацію про екологічні стежки відповідно до вимог проєктантів.

Характеристика екотуристичних маршрутів Карпатського біосферного заповідника

№ за /п	Назва маршруту	Нитка маршруту	Протяжність маршруту, км	Тип маршруту
Широколужанське ПНДВ				
1.	"Урочищем Поляна до мінерального джерела"	КПП – ур. Поляна – мінеральне джерело – КПП	3,4 км	Радіальний
Угольське ПНДВ				
2.	"На полонину Менчул"	КПП „Мала Уголька” – вздовж річки М. Уголька – полонина Менчул	7,0 км	Науковий, радіальний,
3.	"Карстовий міст"	КПП „Мала Уголька” – ур. Карстовий міст – під скелею – КПП «Мала Уголька»	3,5 км	Круговий
4.	"Молочний камінь"	КПП „Велика Уголька” – ур. Молочний камінь	2,2 км	Радіальний
Кісвянське ПНДВ				
5.	"На гору Близниця"	КПП „Кісва” – пол. Флантус – г. Близниця	6,3 км	Радіальний
Кевелівське ПНДВ				
6.	"Полониною Драгобрат"	КПП „Свидовець” – пол. Драгобрат – КПП „Драгобрат” – оз. Герешеска	15,5 км	Радіальний
7.	«Від Кевеліва до Свидовця»	«КПП Кевелів – г. Близниця – КПП Драгобрат – пол. Драгобрат – потік Свидовець – КПП Свидовець»	13,8 км	Частково радіальний і круговий
8.	"З Кевеліва на Петрос"	КПП „Кевелів” – біостаціонар Львівського держуніверситету – г. Петрос	19,5 км;	Радіальний

№ за /п	Назва маршруту	Нитка маршруту	Протяжність маршруту, км	Тип маршруту
Богдан-Петроське ПНДВ				
9.	"Полонинами Говерли і Петроса"	КПП „Усть-Рогнеска” – пол. Рогнеска – пол. Гармонеска – г. Петрос – пол. Скопеска – ур. Перемичка – г. Говерла	21,0 км	Радіальний
10.	“Через Петрос на Говерлу”	КПП “Усть-Рогнеска” – г. Петрос – Урочище Перемичка –г. Говерла	14.5	Радіальний
Чорногірське ПНДВ				
11.	"На Говерлу через Брескул"	КПП „Білий” – пол. Брескул – ур. Перемичка – г. Говерла	14,8 км	Радіальний
12.	"На г. Бребенеску через пол. Туркул"	КПП „Білий” – пол. Туркул – г. Бребенеска	13,0 км	Радіальний
13.	"До озера Бребенеска"	КПП „Білий” – потік Бребенескул – оз. Бребенеска	10,7 км;	Радіальний
Марамороське ПНДВ				
14.	"До мінерального джерела в урочищі Головач"	пот. Квасний – мінеральне джерело – ур. Головач	6,6 км	Радіальний
Трибушанське ПНДВ				
15.	"З с. Ділового до г. Піп Іван"	КПП „Трибушанське л-во” – с. Ділове – Білий потік – пол. Лисичий – г. Піп Іван	21,7 км	Радіальний
Трибушанського ПНДВ				
16	«На водоспад . Лихий»	КПП - форелевого господарство - водоспад «Лихий»	4,0 км	Радіальний
17	«До водоспаду . Ялинський»	КПП „Трибушанське л-во” – с. Ділове – КПП «Білий потік» – потік «Білий» – водоспад «Ялинський» (ур. Ялин)	10 км.	Радіальний
Угольське ПНДВ				
18	« До урочища . Гуки»	ур. Зібролуг - ур. Гуки	0,3 км	Кільцевий

№ за /п	Назва маршруту	Нитка маршруту	Протяжність маршруту, км	Тип маршруту
Кевелівське ПНДВ				
19 .	«Полонинами до Петроса»	ур. Васкул – полонина Джорджева Прелука – полонина Менчул – біостаціонар Львівського ЛНУ – полонина Рогнеска – г. Петрос	15 км	Радіальний
Рахів-Берлибаське ПНДВ				
20 .	«До мінерального джерела в ур. Підділ»	Центральна садиба КБЗ – Колекційна ділянка – Мінеральне джерело в ур Підділ – рекреаційний пункт «Водоспад Здоров'я» - Центральна садиба КБЗ	1,2 км	Кільцевий
Петрос-Говерляньське ПНДВ				
21	«На Говерлу через полонину Гропа»	КПП – ур. (ДЕПО) – Козьмешик – пол. Гропа – г. Говерла	7,7 км	Радіальний

Загальна протяжність – 211,7 км.

1.3. Наявність тимчасових форм інфраструктурного еколого-освітнього облаштування

Проведено заміну 8 інформаційних стендів у природоохоронному науково-дослідному відділенні «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендаря»: комплект з 3-х стендів (110х130 см), встановлених на початку екологічної стежки при вході в масив; 2 стенди на декоративній арці (60х120 см, пласкі з двостороннім зображенням); 2 стенди (242х49см та 242х92) біля оглядового майданчика (формують великоформатне інформаційне панно); 1 інформаційно-охоронний знак. Інформацію на стендах актуалізовано, дизайн розроблений відповідно до методичних рекомендацій, затверджених Наказом Мінприроди від 5 квітня 2021 року №230. Вартість виготовлених стендів 16090 грн.

Зазначені стенди є частиною інформаційного облаштування екологічної стежки «Долиною нарцисів».

1.4. Наявність плану заходів з екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ

План створюється щорічно, затверджується керівником установи, погоджується заступником директора. Окремі плани заходів (т.зв., цільове

планування роботи) створюються для окремих, найбільш масштабних, акцій – «Година Землі», Всесвітній день захисту навколишнього природного середовища, День працівника природно-заповідної справи, Дні європейської спадщини та ін.

2. Методична, організаційна та практична екологічна освітньо-виховна робота

2.1. Організація та участь у масових екологічних освітньо-виховних заходах

10 січня працівники Музею екології гір відвідали школярів Вільховатської ЗЗСО I ступеня. Для учнів групи продовженого дня 1-4 класів проведено екологічний урок з презентацією «Як готуються до зими звірята». Школярі дізналися багато цікавого про зимівлю тварин: як зимують дикі тварини, які птахи залишаються зимувати у нашій місцевості, чим вони харчуються, коли саме потрібно починати їхню підгодівлю, як робити годівницю та що не можна класти до пташиних годівниць. Для закріплення матеріалу відбувся майстер клас з виготовлення пташок з гофрованого паперу.

13 січня, для продовження теми зимуючих тварин, спільно з працівниками екоосвіти проведено екологічний урок та майстер клас для учнів 3 класу Рахівської ЗЗСО I-III ступенів №1.

13 січня проведено захід для особливих дітей в рамках акції «Збережи ялинку!» Напередодні Старого Нового року, екоосвітянами Карпатського біосферного заповідника разом з працівниками Музею екології гір проведено цікаве екологічне заняття з вихованцями Рахівського міського центру комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю. Найбільш захоплюючим для дітей виявилось проведення творчого завдання з виготовлення альтернативної «новорічної ялинки». Для його проведення були використані: гілки ялини та ліщини, картон, різноманітні прикраси.

2 лютого на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся просвітницький захід для вихованців Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості (ЦНТДЮТ) Рахівської міської ради. Учасниками заходу стали члени гуртка «Юні туристи-краєзнавці» (Керівник Шмиг В.В.). Програма заходу включала: розповідь про водно-болотні угіддя Карпатського біосферного заповідника (Озірний-Бребенескул, печеру «Дружба» та Долину нарцисів), ілюстровану медіа-презентацію, перегляд відеофільму. Крім цього, учасники відгадували кросворд «Водно-болотні угіддя та їх секрети», складали прислів'я «Скарби боліт», відгадували анаграми «Водно-болотні угіддя: флора і фауна», грали в гру, в якій потрібно було перейти по дощечках через уявне болото і дістатися до найвисокогірнішого водно-болотного угіддя заповідника – озера Бребенескул (1801 м). У заході взяли участь 15 учасників.

4 лютого відбулося чергове заняття з циклу «Водно-болотні угіддя – на користь людям і природі!». Такою є тематика Всесвітнього дня водно-болотних угідь 2022 року. Учасниками стали учні 5-А класу Діловецького закладу загальної середньої освіти. Вони зібралися у приміщенні візит-центру «Карпатська форель» на Демонстраційному форелевому господарстві Трибушанського ПНДВ заповідника. Програма заходу включала: розповідь та медіа-презентацію «Рамсарські угіддя Карпатського біосферного заповідника», розгадування кросворду «Водно-болотні угіддя та їх секрети», екологічні розваги, розгадування анаграм, складання прислів'я «Скарби боліт», творче завдання оригамі «Лотос». Також діти відвідали форелеве господарство,

поспостерігали за рибою, що там утримується, завітали до розплідника з розведення форелі. На занятті були присутні 25 школярів.

23 лютого на базі еколого-освітнього центру «Центр Європи» відбувся просвітницький захід «Збережемо первоцвіти рідного краю!» Захід було проведено в рамках щорічної весняної акції «Збережемо первоцвіти!» Учасниками заходу стали вихованці Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради: гурток «Юні туристи-краєзнавці» та учнівська рада «Лідер Рахівської територіальної громади».

Насичена програма заходу включала: знайомство з учасниками, демонстрацію мультимедійної презентації «Первоцвіти рідного краю», вікторину «Колесо знань: дива весняної флори Карпатського біосферного заповідника», виготовлення екологічних плакатів «Не знищуй первоцвіти!», декламування поетичних рядків, екологічний квест для учасників від учнівської ради. Крім цього відбулись «інтелектуальні хвилинки», які включали: лабіринт «Первоцвіти у легендах», складання акровіршів «Первоцвіти лікують», філворд «Первоцвіти», гра «В гості до квітів весни».

Також на заході були проведені: рухлива екологічна гра «Не наступи на калюжницю болотну» та творче заняття «Первоцвіти з гофрованого паперу» з гофрованого паперу, які учасники дарували відвідувачам географічного центру Європи. У події взяли участь 25 учасників.

З кінця березня відділом еколого-освітньої роботи розпочато проведення занять з дітьми вимушено переміщених осіб з Київщини, Сумщини та Харківщини (у зв'язку з веденням бойових дій на території нашої держави).

31 березня було проведено заняття з дітьми-переселенцями з різних областей України, котрі тимчасово проживають в готелі м. Рахів. На занятті хлопці та дівчата розповідали про себе, свої вподобання та улюблені заняття, натомість еко просвітники розказали про заповідник і запропонували зіграти в настільну гру «Подорожуй Карпатами». Під час гри діти дізнались про правила поведінки на природоохоронній території, відкрили для себе тваринний і рослинний світ заповідника, ознайомились із найвищими вершинами України та високогірними озерами Карпат.

6 квітня відбулось чергове заняття з дітьми вимушено переміщених сімей, які наразі проживають в приміщенні ЗЗСО І-ІІІ ступенів с. Ділове. Екологічний урок пройшов на тему «Збережемо первоцвіти!» Участь у ньому взяли хлопці та дівчата різного віку: від дошкільнят до старшокласників. На даному занятті учасники переглянули мультимедійну презентацію, а найменші – відео ролик «Як прокидається природа навесні», зіграли в екологічну гру «Не знищуй калюжницю болотну» та виготовили первоцвіти (шафрани) з гофро-паперу, а також вирішували інтелектуальні завдання. У заході взяли участь 25 учасників.

7 квітня продовжуючи акцію «Збережемо первоцвіти!» працівниці відділу еколого-освітньої роботи та Музею екології гір провели просвітницький захід «Весняні першоцвіти» з дітьми-переселенцями, які тимчасово проживають в готелі міста Рахів. В ході зустрічі ознайомили діток із різновидом першоцвітів України, пригадали, з яких частин складаються квіти, розгадували тематичні загадки, складали екологічні пазли та грали в рухливі ігри.

13 квітня відбулось екологічне заняття з дітьми-переселенцями, котрі тимчасово проживають в приміщенні дошкільного закладу м. Рахів з угорською мовою навчання. На ознайомчому занятті поговорили з дітьми на теми: що таке заповідник, де розташована наша установа, які функції вона виконує, що охороняється в заповіднику та інші. Протягом виховної години розглядали карту масивів Карпатського біосферного заповідника, вивчали його рідкісну флору та фауну під час складання яскравих пазлів, говорили про перші весняні квіти та їх охорону, за допомогою тестового завдання визначали перелітних та осілих птахів України. Наприкінці зустрічі обмінялись позитивними враженнями. На занятті були присутні 15 дітей.

15 квітня у Карпатському біосферному заповіднику відбулась екологічна акція приурочена до Дня довкілля. Роботи із благоустрою території проводились у всіх природоохоронних науково-дослідних відділеннях, еколого-освітньому центрі «Центр Європи» та на центральній садибі заповідника. Зібрано сухий лист у ящики для компостування, розчищено захаращені ділянки від гілля, прибрано екологічні стежки та рекреаційні зони, очищено водотоки та мінеральні джерела, впорядковано альпійські гірки та клумби, влаштовано додаткові місця для відпочинку тощо.

19 квітня проведений екологічний захід, приурочений до відзначення Міжнародного дня Землі. Працівниці заповідника провели заняття із дітьми, які тимчасово проживають у місцевому садочку. Еко освітяни розповіли юним природолюбам про: забруднення навколишнього середовища, періоди розкладання та шкідливі наслідки спалювання сміття, важливість сортування побутових відходів, шляхи зменшення кількості відходів та компостування. Діти переглянули відеоролик, проходили лабіринт та вчилися сортувати сміття у відповідні контейнери. Для закріплення матеріалу створили плакат «Вчимося сортувати». В занятті взяли участь 13 дітей.

26 квітня були проведені екологічні ігри з відвідувачами Музею екології гір, а саме з переселенцями з небезпечних регіонів України. Незважаючи на складні часи в Україні, люди, які приїхали до нас на тимчасове проживання, виявляють бажання познайомитися з родзинками Рахівщини.

13 травня екоосвітяни заповідника провели виховний захід на відзначення Всесвітнього дня мігруючих птахів для тимчасово переміщених дітей. На занятті діти дізналися про те, які птахи прилітають першими із теплих країв та чому не залишаються там назавжди; з якими змінами у природі пов'язане їх повернення; чому різні птахи прилітають у неоднаковий час; чим вони харчуються, як будують гнізда та виводять потомство. У мультимедійній презентації хлопці та дівчата ознайомилися із перелітними птахами України. Також дітям було цікаво подивитись відеоролик про те, як пернаті поведуться у природі та почути їхні голоси. Щоб краще закріпити отримані знання повторили правила поведінки у природі, розгадували загадки, розв'язували різноманітні завдання та тематичний кросворд «Перелітні птахи».

19 травня проведений патріотичний захід до Всесвітнього дня вишиванки. Понад 25 дітей місцевих шкіл, а також діти тимчасово переміщених родин, красувались у барвистих вишиванках на центральній садибі Карпатського

біосферного заповідника. Еко освітяни установи підготували для них цікаві завдання. Учасники переглянули відеоролик «Країна вишиванки», у художній майстерні створювали власні ескізи вишиванок, відгадували вікторину за допомогою конструкції «Колесо життя», зіграли в екологічні ігри, створили яскравий плакат «Моя Україна». Наприкінці заходу відбулась святкова фотосесія.

20 травня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбувся просвітницький захід зі школярами. Учасниками стали хлопці та дівчата гуртка «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості (ЦНТДЮТ) Рахівської міської ради. Насичена програма заходу включала: перегляд мультимедійної презентації «Флора та фауна Українських Карпат», проходження квесту «Біорізноманіття Карпатського біосферного заповідника», творче завдання (створення прикраси для волосся «Нарцис»), перегляд відеофільму «Долина нарцисів» та інші. Загалом в акції взяли участь 20 дітей.

Наприкінці травня відбулося перше екологічне заняття в рамках акції Всесвітнього дня довкілля (5 червня). Працівниці еко освіти установи провели квест із учасниками гуртка «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради (керівник Шмиг В.В.). Веселі розваги під час проходження квесту складали: екологічні ігри та руханки, творче завдання – сортування сміття та створення еко-плакату, а також екскурсія до Музею екології гір. Учасниками квесту стали 14 школярів.

З 1 по 9 червня Всесвітній день довкілля відзначили циклом дитячих еко заходів, які тривали понад тиждень. Проведений День флори, День ентомолога, День води, День лісу, еко розваги в еколого-освітньому центрі «Центр Європи». У програмі заходів були: розповіді науковців, творчі та практичні завдання, міні-квест, екологічні ігри, практичні досліди, тематичні екскурсії дендропарком, майстер-клас з виготовлення ляльки-мотанки. Заходи проводили науковці та еко освітяни. Загалом в еко заходах взяли участь 200 школярів.

15 червня працівниці еко освіти провели виховну годину з першокласниками Рахівського ЗЗСО №1. Еко освітяни сконцентрували основну увагу заняття на забрудненні навколишнього середовища. Говорили з дітками про правила поведінки в лісі. Розповіли, яку шкоду завдає сміття лісовим мешканцям і чому його не можна залишати в природі. Грали з дітками в екологічні ігри: «Чарівний мішечок», «Спритні жабки», «Кажани і метелики», «Живе не живе», «Воду рослинам». Понад 20 першокласників були задіяні в даних екологічних іграх.

27 червня працівниці відділу еколого-освітньої роботи відвідали Костилівську сільську бібліотеку. Тут взяли участь в завершальному занятті 2021-2022 н.р. учасників гуртка «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради. Від Карпатського біосферного заповідника хлопці та дівчата отримали грамоту, а керівник гуртка – подяку за плідну співпрацю. Також усі присутні отримали друковану продукцію установи. На занятті були присутні 15 гуртківців.

30 червня був проведений екологічний захід до Дня працівника природно-заповідного фонду України. Учасниками заходу стали понад 60 учнів 5-х класів закладів загальної середньої освіти I-III ступенів №1 м. Рахів та с. Лазещина. Школярі переглядали відеоролик про свято Івана Купала, відгадували кросворд, лікарські рослини та трав'яні чаї. Також зіграли в низку рухливих екологічних ігор.

Загалом, за I півріччя, екологічною освітою було охоплено понад 530 школярів.

1 липня до відзначення Міжнародного дня відмови від поліетиленових пакетів (відзначається 3 липня) працівниці еко освіти провели екологічне заняття з вихованцями дитячого садка с. Костилівка. Під час заняття діти переглядали мультимедію про морських мешканців, які потерпають від побутового сміття у водоймах, грали в риболовлю в засміченій водоймі, провели дослід «медуза», випробовували еко сумки на зручність під час шопінгу. Наприкінці заходу дошкільнята стали дизайнерами для паперової сумки-шопера. На занятті було 25 дошкільнят.

На початку липня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбулись екологічні ігри та забави для школярів місцевої школи до Дня працівника природно-заповідного фонду. Також була проведена пізнавальна екскурсія дослідним форелевим господарством Трибушанського ПНДВ для учнів ЗЗСО с. Ділове, загалом для 50 школярів.

4 серпня спільно з Центром професійного розвитку була проведена онлайн екскурсія масивами Карпатського біосферного заповідника для вчителів географії з м. Дніпра та інших куточків України, які підключилися онлайн. В події взяли участь понад 90 педагогів. При цьому були використані інтернет, медіа-презентація, відеоролики та сюжети, відеоматеріали відзняті дроном, наданим в рамках проекту «Підтримка природоохоронних територій України» (Support to Nature Protected Areas in Ukraine). У ході заходу учасники отримали новий досвід, поглибили свої знання про природно-заповідний фонд та Карпатський біосферний заповідник та сертифікати про участь.

26 серпня працівниці екоосвіти заповідника провели екологічний захід до Міжнародної ночі кажанів в Будинку культури м. Рахів. У заході взяли участь понад 30 юних природолюбів міста разом з учасниками табору «Мудрик». Захід включав: розповідь про кажанів, облік несправжніх кажанів в ігровій формі, перегляд мультиплікаційного фільму «Тропічний ліс», фотосесія в костюмах кажанів та інше.

15 вересня працівниці Музею екології гір та еко освіти провели екологічний урок «Дій за озон!» для школярів 6-В класу Рахівського ЗЗСО №1 до Міжнародного дня захисту озонового шару. Урок включав мультимедійну презентацію, розповідь про озон та творче завдання – створення паперової аплікації «парасольки». Слухачами еко-уроку стали 20 шестикласників.

16 вересня працівниці еко освіти також взяли участь в I міському конкурсі «Екологія – наше майбутнє». Даний захід був приурочений до Всеукраїнської акції «День юного натураліста», яка проводиться щорічно в останній робочий день третього тижня вересня. Подія відбулась у приміщенні Будинку культури

м. Рахова, організаторами заходу виступили Рахівська міська рада і Центр науково-технічної, дитячої та юнацької творчості (ЦНТДЮТ). У конкурсі взяли участь команди школярів ЗЗСО та вихованці закладів позашкільної освіти Рахівської територіальної громади. Учасники виконували завдання різного рівня складності та брали участь в творчих завданнях. Команди зупинялись на своєрідних зупинках, однією з яких була «Карпатський біосферний заповідник». Тут учасники відповідали на запитання за напрямками «Атмосфера та озоновий шар» та «Флора і фауна КБЗ, внесені до Червоної книги України». На заході були присутні понад 50 учасників.

24-25 вересня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» відбулися Дні відкритих дверей, присвячені відзначенню Днів європейської спадщини в Україні. Еко-просвітницький захід з школярами місцевої школи традиційно пройшов в останню суботу вересня. Гуртківці «Юні туристи-краєзнавці» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості Рахівської міської ради побували в ролі екскурсоводів. Вони проводили екскурсії залами еколого-освітнього центру для туристів з Ясіня (Креативний простір «Креденц»), Києва, Львова, Дніпра, Миколаєва та інших міст. Друга частина заходу включала мультимедійну презентацію «Хто у пралісах живе?», інтелектуальні та творче завдання – малювання бука лісового на дерев'яних зрізах.

4 жовтня екоосвітня установи відзначили Всесвітній день тварин. Екологічні заняття з нагоди свята проводились в Костилівському ЗЗСО, Вільховатській початковій школі та Костилівській сільській бібліотеці. Учасниками занять стали учні 1-4-х класів та вихованці гуртка «Юні екскурсоводи» Центру науково-технічної, дитячої та юнацької творчості (ЦНТДЮТ) Рахівської міської ради. Програма занять включала мультимедійні презентації, мультфільм «Лісові тварини», вікторини, лабіринти та кросворди, настільні екологічні ігри, колаж та паперові аплікації (зокрема, кажани). Зі школярами еко освітяни вивчали різноманіття фауни Карпатського біосферного заповідника, продовжили знайомство з видами, які внесені до Червоної книги України, ознайомились із заходами охорони та збереження тварин. В заняттях до Дня тварин були задіяні 50 учнів ЗЗСО.

Протягом жовтня відбулась низка занять з метою підтримки проекту Zero Waste School Ukraine. Учні 7, 9-11 класів та вчителі закладів загальної освіти №1 та №2 м. Рахова взяли участь в занятті із сортування сміття. Школярів було залучено до обговорення стану сміттового полігону міста Рахів та його впливу на довкілля. Для правильного визначення класу відходів вчилися відрізняти відходи за маркуваннями та правилами сортування. Слухачами занять стали понад 65 школярів.

19 жовтня було проведено екологічне заняття «Природу поважай: вчися і навчай» для учнів 4 класу Рахівського ЗЗСО №2 (Лазівський корпус). На занятті школярі переглянули мультимедійну презентацію «Фауна та флора КБЗ», розмалювали диких тварин, створили із розмальовок плакат «Поважай природу», зіграли в екологічні ігри. Презентація містила відеоролики зі звуками та поведінкою диких звірів. Збираючи плакат діти вивчали правила поведінки на природі, а за допомогою гри школярі вчилися імітувати рухи лісових мешканців.

З листопада еко освітня екологічними уроками відзначили Міжнародний день біосферних резерватів ЮНЕСКО в закладі загальної середньої освіти І-ІІІ ст. с. Богдан. Під час уроків школярі-шестикласники переглянули мультимедійну презентацію про Карпатський біосферний заповідник, розгадували вікторину за допомогою конструкції «Колесо життя», розмальовували лісових мешканців та створювали плакат «Осінній ліс заповідника» з використанням опалого листя, а також грали в рухливі екологічні ігри.

6 листопада – Міжнародний день попередження експлуатації навколишнього середовища під час війни та військових конфліктів. Повномасштабне вторгнення росії до України з 24 лютого вже завдало та продовжує завдавати величезної шкоди людям та інфраструктурі особливо в місцях, де тривають бойові дії. Будь який воєнний конфлікт не має локального характеру, а екосистеми не можна розділити умовними кордонами. Щоб привернути увагу школярів до цих проблем, працівники заповідника завітали до учнів 8-х класів Богданського ЗЗСО ІІ-ІІІ ст. та Діловецького ЗЗСО І-ІІІ ст. Спільно з учнями переглянули презентацію «Війна і екологія», розгадали кросворд «Моя Україна», закріпили знання за допомогою екологічної гри з використанням незвичних матеріалів (спагеті, зефір). Понад 40 учнів прослухали еко уроки.

Напередодні святкування 54-ї річниці з дня заснування Карпатського біосферного заповідника (12 листопада) екоосвітня установи провели низку екологічних занять з дітьми. Уроки були проведені в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» і закладах дошкільної та загальної середньої освіти міста Рахів, села Ділове і Костилівка, загалом 4 заняття. На екологічних уроках школярі переглядали мультимедійні презентації та відеоролики, грали в цікаві екологічні ігри та проходили лабіринти, виконували творчі завдання – аплікації з опалого листя (лісові тварини) та малюнки на дерев'яних зрубках. Такі екологічні заняття розширили знання учнів про заповідник, його природні та культурні цінності. Загалом в екологічних заходах до дня заповідника були задіяні понад 45 дітей.

15 листопада у Всесвітній день вторинної переробки (рециклінгу) екоосвітня разом з учнями 9 класу Рахівського закладу загальної середньої освіти №1 виготовили окопні свічки для ЗСУ. Для цього попередньо були зібрані консервні бляшанки, гофрований картон, волонтерами замовлений парафін. Школярі підійшли до роботи завзято і дуже швидко виготовили близько 40 заготовок для майбутніх свічок, які волонтери міста згодом доставили до військових. Потрібною справою були зайняті понад 20 старшокласників.

30 листопада працівниці відділу еко освіти провели тематичний захід для учнів 8-го класу в закладі загальної середньої освіти №1 міста Рахів. В мультимедійній презентації продемонстрували школярам деякі види тварин, які вже повністю винищені людиною, а також ті, які в Україні знаходяться на межі зникнення. Інша частина заняття включала завдання зі створення харчових ланцюгів різних біотопів, а також за допомогою звичайної будівельної рулетки порівнювали розміри осетрової риби відносно всієї кількості учнів.

6, 9 грудня було проведено екологічні заняття «Нагодуй пташок взимку» на базі закладів загальної середньої освіти I-III ст. №1 та №2 м. Рахів. Заняття були проведені для учнів 1-4 класів. Учні переглянули мультимедійну презентацію, прослухали розповідь про різні види зимуючих пташок, як допомогти пернатим в складний зимовий період; за допомогою гри вирішували, яким кормом можна їх підгодовувати. Також відгадували птахів за звуками та створювали еко плакат «Годівничка». На уроках були присутні 35 школярів.

12 грудня проведені екологічні уроки до Міжнародного дня гір. Відбулись для школярів 8 та 11 класів в ЗЗСО II-III ст. Богдан. Еко уроки включали мультимедійну презентацію про найвищі вершини Українських Карпат, кросворд «Міжнародний день гір» та інтерпретацію «Чорногірський хребет». В акції взяли участь понад 50 школярів.

20 грудня в рамках акції «Збережи ялинку» проведено 3 екологічні заняття із школярами в закладі загальної середньої освіти села Ділове. В заходах були залучені учні 2-го та 5-их класів. Говорили з дітьми про хвойні дерева Карпат та цікаві факти про них. На уроці діти розгадували вікторину «Хвойний килимок», кросворд «Збережи ялинку», головоломки «Який ліс?». Також школярі взяли участь в екологічних іграх та мали творчі завдання, основним з яких є виготовлення Різдвяних віночків із природних матеріалів.

22 грудня в рамках акцій «Збережи ялинку» та «Різдвяна майстерня» проведений майстер-клас у співпраці з Рахівською районною бібліотекою. Учасниками стали гуртківці Клубу «Юні лісові рейнджери - Рахів».

Загалом за 12 місяців 2022 року відділом екологічної освітньо-виховної роботи було проведено 50 еко просвітницьких заходів, у т.ч.: 33 екологічні уроки, 25 мультимедійних презентацій та майстер-класів, 15 творчих завдань та 5 квестів. Крім цього практично кожне заняття доповнювали: рухливі екологічні ігри, екскурсії, вікторини та кросворди, інтелектуальні завдання, а також створення учасниками заходів тематичних плакатів.

Організація та участь у виставках, фестивалях, заходах, приурочених до етнографічних та культурно-історичних подій

27 травня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» проходила філателістична виставка. На Рахівщину завітав відомий філателіст, член Київського товариства Асоціації філателістів України, громадський діяч, член Асоціації випускників Юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олександр Канівець. Він організував і провів виставку «Незламний, нескорений козацький дух українського народу». Виставка складалася з двох експозицій: «Україна – єдина країна» та «Останнім шляхом Кобзаря». Експонатами виступали поштові марки та відправлення, зібрані в результаті масштабних поштових походів та естафет, у загальному нараховувала близько 90 експонатів. На виставці були присутні освітяни, працівники культури, школярі і просто небайдужі мешканців Рахівщини. Виставку відвідало 49 відвідувачів, серед них 11 школярів.

19 грудня 2022 року, в Карпатському біосферному заповіднику, в режимі онлайн-конференції, пройшла урочиста церемонія вручення Міжнародної

літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» («Карпатська корона» – 2022).

Міжнародна премія «Corona Carpatica» присуджується щорічно, на основі рішення конкурсної комісії за такими номінаціями: а) професійним літераторам (жанри: поезія, проза, публіцистика); б) представникам образотворчого мистецтва; в) представникам декоративно-прикладного мистецтва; г) вченим-екологам України та інших країн Європи, меценатам екологічних досліджень за системний внесок (книги, публікації на сторінках літературно-мистецьких, наукових, науково-популярних періодичних видань; організація мистецьких та природоохоронних акцій) у розвиток літературного, мистецького процесів на теренах Карпатського регіону, європейської культурної та природоохоронної співпраці.

Цьогоріч Конкурсна комісія, яка сформована із з числа професійних літераторів, мистців, лауреатів національних і міжнародних літературно-мистецьких премій; журналістів; науковців-екологів; представників культурологічних, краєзнавчих та природоохоронних інституцій визнала Лауреатами 2022 року:

- у номінації «Декоративно-прикладне мистецтво» – Мирослава Радиша (м. Косів Івано-Франківської області);
- у номінації «Література» – Дмитра Кешелю (м. Ужгород);
- у номінації «Образотворче мистецтво» – Михайла Демцю (м. Львів);
- у номінації «Екологія» – професора Івана Волощука (м. Татранська Ломніца, Словаччина).

З вітальним словом, Церемонію вручення відкрив директор Карпатського біосферного заповідника, заслужений природоохоронець України Микола Рибак.

З вітаннями та промовами до Лауреатів премії звернулись Рахівський міський голова Віктор Медвідь, заступник директора Карпатського біосферного заповідника професор Федір Гамор, письменник, ініціатор заснування премії Василь Кухта, письменник, лауреат Національної премії імені Т.Г. Шевченка в галузі літератури, ведучий мистецьких програм телеканалу «UA Культура» (м. Київ) Василь Герасим'юк, співголова Міжнародної асоціації «Європейська мережа букових лісів» (м. Еберсвальде, Німеччина), професор Ганнес Кнапп, заслужений журналіст України, генеральний директор Видавничого дому «Високий Замок» (м. Львів) Степан Курпіль, голова живописної секції закарпатського обласного осередку Національної спілки художників України, заслужений художник України (м. Ужгород) Василь Вовчок та інші.

Діяльність координаційної ради заповідника

6 грудня ц. р. відбулося планове засідання Координаційної ради Карпатського біосферного резервату ЮНЕСКО (КБР).

Засідання розпочато вшануванням хвилиною мовчання всіх загиблих через вторгнення росії на територію України.

В зв'язку з війною частина членів ради працювала в традиційному форматі, у той час як решту брали участь у засіданні дистанційно з використанням платформи ZOOM.

Порядок денний цього річного засідання Координаційної ради вже традиційно носив підсумовуючий характер, хоча й не був позбавлений погляду в майбутнє. Ключовим питанням був розгляд результатів і перспектив співпраці адміністрації Карпатського біосферного заповідника (КБЗ) з об'єднаними територіальними громадами в межах території Карпатського біосферного резервату ЮНЕСКО. Дане питання розкрив директор КБЗ, голова Координаційної ради М.П. Рибак. Велику увагу він приділив, зокрема, проблемам зі сплатою земельного податку територіальним громадам. Доповідач порушив низку питань, спрямованих на поглиблення співпраці з територіальними громадами, та пошук шляхів залучення додаткових коштів для належного функціонування заповідника і сталого розвитку населених пунктів КБР. Виступ Миколи Рибак про проблеми забезпечення паливними дровами місцевого населення спонукав членів ради до жвавого обговорення.

Основними підсумками розгляду даного питання стало схвалення доповіді і підтримка звернення адміністрації Карпатського біосферного заповідника до місцевих рад щодо сплати земельного податку у 2022 і 2023 роках та пропозиції директора щодо підготовки та розгляду на сесіях рад органів місцевого самоврядування Програм соціально-економічного та культурного розвитку щодо створення умов для розвитку сільського та екологічного туризму і рекреації, ведення традиційного господарювання та охорони довкілля у межах території природно-заповідного фонду на період 2023-2025 років.

З інших питань, які були розглянуті на засіданні:

- доповідь начальника відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів КБЗ П.В. Ворохти про використання природних ресурсів у КБЗ упродовж 2022 рік і проєкт лімітів щодо природокористування на 2023 рік;

- інформація заст. начальника відділу науково-дослідної роботи і міжнародної співпраці В.Ф. Покин'ячереда про стан і перспективи реалізації українсько-німецького проєкту «Підтримка природно-заповідних територій в Україні»;

- розгорнутий виступ голови ГО «Спілка пасічників Рахівщини «Говерла» В.В. Волошука, присвячений проблемам збереження рахівського типу карпатської бджоли на території району.

Члени ради розглянули також результати виконання рішень торішнього засідання Координаційної ради і план її роботи на 2023 рік.

Круглі столи і конференції

З 16 по 18 лютого в ході втілення заходів проєкту BEECH POWER (Сила буку), що співфінансується програмою Interreg CENTRAL EUROPE, на базі німецького біосферного резервату Шорфгайде Хорін (м. Ангермюнде) в гібридному форматі, пройшла міжнародна конференція «Громади букових пралісів Всесвітньої Спадщини – досвід, результати та висновки». В її роботі взяли участь представники Німеччини, Хорватії, Словенії, України (з Карпатського біосферного заповідника) та інших складових частин об'єкту Світової спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», загалом 65 осіб. Учасники конференції поділились досвідом й

отриманими результатами в рамках робочого пакету «Розширення можливостей громад, що проживають в околицях букових пралісів Об'єкту Всесвітньої Спадщини ЮНЕСКО, як моделі сталого розвитку на основі еко системного підходу», обговорили подальші можливості для цих громад, як рушійної сили сталого регіонального розвитку та визначили варіанти й ключові моменти для посилення регіональної співпраці та розвитку «громад букових пралісів».

29 березня науковці відділів науково-дослідної роботи та рекреації взяли участь в онлайн конференції присвяченій підведенню підсумків реалізації міжнародного проекту BEECH POWER «Букові ліси Всесвітньої Спадщини: розширення можливостей та стимулювання сталого розвитку на основі екосистемного підходу».

12 травня у рамках відзначення Міжнародного року сталого розвитку гірських територій Секретаріат ЮНЕСКО організував міжнародний вебінар для керівників, координаторів та спеціалістів Всесвітньої мережі гірських біосферних резерватів ЮНЕСКО, які покликані виступати модельними об'єктами для сталого розвитку. У його роботі від України, взяли участь доктор біологічних наук, професор, заслужений природоохоронець України, заступник директора Карпатського біосферного заповідника професор Ф. Гамор та заступник начальника відділу рекреації й сталого розвитку І. Йонаш. На зібранні Секретаріат ЮНЕСКО презентував склад та структуру управління новоствореної Мережі гірських біосферних резерватів, її цілі, робочі плани, основні теми та напрямки діяльності. Обговорено шляхи налагодження зв'язків між резерватами, активізації їхньої природоохоронної та наукової діяльності тощо.

4-7 липня в місті Бая-Маре, повіт Марамуреш, Румунія відбулася міжнародна конференція "Забезпечення екологічної сполученості для великих хижаків в Карпатах".

В її роботі взяли участь науковці та екоосвітники Карпатського біосферного заповідника та голова Рахівського ГО «РахівЕкоТур».

Конференція проведена як підсумковий захід проекту ENI CCP HUSKROUA/1702 «Відкриті кордони для дикої фауни в Карпатах»/OBWIC та зібрала понад п'ятдесят учасників із Австрії, Румунії, Словаччини, Угорщини та України Міжнародна конференція в рамках проекту. Захід об'єднав представників наукових інституцій, природоохоронних установ, екологічних неурядових організацій, громадськості, а також органів місцевої влади та самоврядування.

Основною метою конференції було представлення основних напрацювань, зроблених у процесі реалізації проекту «Відкриті кордони для диких тварин у Карпатах». Цьому була присвячена низка презентацій, які висвітлювали такі теми, як екологічна зв'язність у Карпатах, ландшафтні та стратегічні підходи до її підтримки, забезпечення функціональності екологічних коридорів, методи їх визначення в натурі та розробка відповідних заходів управління, стан популяцій великих хижих ссавців у регіоні, проблеми співіснування людини та дикої природи тощо. Також розглядалися питання реабілітації ведмедів, яка має важливе значення для збереження виду, і досвід функціонування лісової школи

в румунському природному парку «Гори Мармарощини», який може бути корисним для українських природоохоронних територій.

Програма конференції включала екскурсію, в процесі якої учасники мали нагоду: ознайомитися з екологічним коридором в межах курорту Кавнік, який активно розвивається; вивчити виклики функціонування екологічного коридору в світлі збільшення антропогенного тиску, зокрема інфраструктурного; оглянути важливий компонент екокоридору – складову частину «Стримба-Баюц» об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

20 серпня в географічному центрі Європи (с. Ділове Рахівського району), у рамках візиту в Україну співголови депутатської групи Зелених в Європарламенті (European Parliament), депутатки Європейського парламенту Віоли фон Крамон (Viola von Cramon), проведено засідання «круглого столу» на тему «Роль Закарпаття у євроінтеграції та відбудові України під час та після війни». В роботі зібрання взяли участь Віола фон Крамон, народні депутати України, представники органів місцевого самоврядування, громадськості, окремих підприємств, установ та засобів масової інформації. Модерував на засіданні директор Інституту Центральноєвропейської Стратегії Д. Тужанський. З промовами та в дискусіях виступили: перший заступник голови Закарпатської обласної ради А. Шекета, представник проекту «Юліт з Європи» М. Сюско, народні депутати України Д. Гурін та Ю. Овчинникова, депутатка Європейського парламенту Віола фон Крамон, заступник директора Карпатського біосферного заповідника Ф. Гамор, директорка Великобичківського деревообробного підприємства «ВГСМ», депутатка обласної ради І. Мацепура та інші. На засіданні було обговорено виклики для України та очікування від неї в Європі, а також позитивні сторони надання статусу кандидата в члени Європейського Союзу. Учасники наголосили, що мирна ситуація на Закарпатті створює надзвичайно привабливі умови для інвестицій. Тут знайшли прихисток біля 400 тисяч переселенців, релокувалось багато підприємств та ІТ компаній із Східної України. Було досягнуто домовленість щодо спеціального візиту найближчим часом Ю. Овчинникової до Карпатського біосферного заповідника.

9 вересня працівники КБЗ взяли участь у круглому столі «Перспективи розвитку служби державної охорони ПЗФ України», який відбувся в онлайн форматі в рамках тижня (5-9 вересня 2022), присвяченого аналізу закордонного та вітчизняного досвіду функціонування служб охорони природоохоронних установ. Заходи були ініційовані ГО «ЛПіС». Під час зустрічі розглянутий вітчизняний та частково закордонний досвід роботи служб охорони природних територій, організаційні моделі служби безпеки природних установ, які можуть бути використані в національних умовах; обговорені типові проблеми з якими стикаються працівники держслужби охорони ПЗФ та шляхи їх вирішення. Результати обговорення в подальшому будуть використані під час розробки тренінгів для служб охорони установ ПЗФ в Україні.

13 жовтня на урочистій церемонії в замку Майнау на Боденському озері (Німеччина) громадська природоохоронна діячка Антьє Гротус, представниця

української Громадської організації «Free Svydovets» із Полтави А. Захарченко та заочно український професор Ф. Гамор спільно отримали премію «EuroNatur». З промовою на Церемонії вручення Премії, про заслуги цього річних Лауреатів та значення їх діяльності для збереження лісів та зменшення негативних наслідків кліматичних змін на планеті, виступив професор, член ради європейського фонду збереження природної спадщини «EuroNatur» Ганнес Кнапп. В зв'язку з відсутністю, через форс-мажорні обставини на Церемонії Ф. Гамора, його звернення-промову до учасників церемонії, проголосив Президент фонду, професор Томас Поттхаст. Урочиста Церемонія вручення премій транслювалась у прямому ефірі в соціальній мережі Фейсбук та на сайті Фонду. В пресрелізі Фонду «EuroNatur» було зазначено, що цього річні лауреати премії з Німеччини та України в найважчих умовах борються проти знищення лісів на нашому континенті.

3 листопада в залі засідань Рахівської районної ради, адміністрація Карпатського біосферного заповідника за участі керівництва Рахівської районної військової адміністрації та районної ради, представників територіальних громад та трудового колективу біосферного заповідника, провела «круглий стіл» з нагоди відзначення Міжнародного дня біосферних резерватів ЮНЕСКО. З доповіддю та презентацією про глобальне значення для майбутнього людства біосферних резерватів та про роль і місце Карпатського біосферного заповідника у складі Всесвітньої мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО, виступили заступник директора заповідника д.б.н. Ф. Гамор і керівники відділу науково-дослідної роботи установи В. Покин'ючерда та к.б.н. Ю.Беркела.

17-18 листопада жіноцтво установи долучилося до конференції «Ліси в жіночих руках», проведеної ГО «Forza».

Основною метою міжнародної конференції було:

- показати сьогодні роль жінок у лісовому секторі;
- презентувати нові методи розширення можливостей жінок бути більш помітними в лісовому секторі;
- представити приклади доброї практики;
- продемонструвати як жінки можуть бути більш пов'язані та також організовані на міжнародному рівні.

2.2. Співпраця з підприємствами, установами та організаціями:

У червні підписано Меморандум про співпрацю з ГО «Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини (АЕРІФ)» та Івано-Франківським національним технічним університетом нафти і газу, який включає формування єдиної транскордонної туристичної мережі під назвою «Карпатський культурний шлях». Учасниками мережі є заклади сфери культурних, туристичних та супутніх послуг – заклади тимчасового розміщення (проживання), харчування, туристично-екскурсійні об'єкти природного або антропогенного походження. Меморандум передбачає активний обмін інформацією про учасників, їхні товари та послуги в інформаційних виданнях, у т.ч. на сайті www.carpathianculturalroute.com та мобільному додатку.

9 березня культурний сектор Центру Всесвітньої Спадщини організував консультаційну онлайн-зустріч із представниками об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Метою зустрічі був збір оперативної інформації щодо поточного стану об'єктів спадщини, наявних загроз і небезпек у контексті російської агресії, а також напрацювання плану дій та обговорення наступних кроків для забезпечення належної їх охорони.

До зустрічі було запрошено представників усіх об'єктів спадщини ЮНЕСКО в Україні, яких загалом сім. Єдиний в Україні об'єкт всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» на зустрічі, за дорученням Міндовкілля, представляли працівники Карпатського біосферного заповідника В. Покин'єчереда та І. Йонаш. Вони проінформували присутніх, що наразі прямої і безпосередньої загрози нашим складовим частинам немає. Проте російська агресія та воєнні події в Україні спричиняють опосередковану небезпеку та серйозні виклики для збереження зазначеного вище об'єкта.

Заключним був виступ старшого радника МСОП із питань всесвітньої спадщини п. Пітера Шейді, який, зокрема, відмітив провідну роль України в започаткуванні, розвитку та охороні унікального серійного транснаціонального об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

За результатами зустрічі домовлено про наступні першочергові кроки щодо забезпечення всіх відповідних заходів для збереження та захисту культурних надбань від руйнувань, а також фіксації всіх злочинів агресора проти культурної спадщини в Україні. Вони включали і можливість залучення коштів із спеціальних фондів ЮНЕСКО щодо невідкладного реагування в критичних обставинах. Також запропоновано створити інформаційну мережу для надання підтримки міжнародних спеціалістів та експертів зі збереження, консервації та реставрації культурних пам'яток.

28 квітня відбувся підсумковий міжнародний семінар в онлайн-форматі, на якому обговорювався і остаточно погоджувався текст методичного посібника, присвяченого управлінню екологічними коридорами в Карпатському регіоні. Даний посібник напрацьовано в рамках проєкту «Відкриті кордони для дикої природи в Карпатах» («Open borders for wildlife in the Carpathians» – OBWIC), який фінансується Програмою транскордонного співробітництва Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна на 2014-2020 роки за тематичним напрямком «Охорона навколишнього середовища, адаптація та пом'якшення наслідків зміни клімату». Загалом проєкт OBWIC спрямований на захист біорізноманіття в Карпатському екорегіоні, покращення екологічної зв'язності між природними оселищами та підтримання екосистемних функцій і послуг, розробку стратегічних документів для ідентифікації та визначення транскордонних екологічних коридорів, лобіювання політичної діяльності щодо їх захисту, підвищення обізнаності щодо важливості екологічних коридорів для збереження великих хижих тварин (ведмідь, вовк, рись)тощо.

Карпатський біосферний заповідник на даному семінарі представляли зав. зоологічної лабораторії Я. Довганич і заст. начальника відділу науково-дослідної

роботи і міжнародної співпраці В. Покиньючереда, які брали участь у розробці згаданого вище методичного посібника. Даний посібник містить усю необхідну інформацію для реалізації комплексу заходів щодо ефективного управління екологічними коридорами, які є вкрай важливими для збереження популяцій великих хижих ссавців.

24 травня відбулося чергове засідання Спільного Комітету з Управління об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

У роботі заходу взяло участь понад 40 експертів із 15 країн Європи. Україну на даному заході представляли начальник відділу Департаменту природно-заповідного фонду і земельних ресурсів Міндовкілля Г. Парчук, директор Карпатського біосферного заповідника М. Тарасюк, а також працівники установи – В. Покиньючереда, секретар Національної Керівної групи об'єкта Спадщини, і І. Йонаш. Вже традиційно засідання проходило в онлайн-форматі з використанням платформи Zoom. Порядок денний засідання включав низку важливих питань, серед яких ключовими були наступні:

- Річний звіт Координаційного офісу. Представники офісу, який зараз базується в Бельгії, проінформували присутніх про результати звітування в 2021 р. Найважливішим елементом звіту була інформація про ситуацію з суцільними рубками в буферних зонах об'єкта Спадщини на території Італії, Іспанії, Німеччини, Румунії та України;
- Періодична звітність. Відповідно до Операційних настанов із виконання Конвенції про охорону всесвітньої спадщини, кожна країна-учасниця або їх пул зобов'язаний надавати періодичні звіти до Комітету всесвітньої спадщини кожні 6 років. У випадку нашого об'єкта готується єдиний звіт від усіх 18 країн.
- Обговорення відповіді на відгук МСОП (IUCN) щодо Настанов з управління буферними зонами об'єкта Спадщини.

З метою забезпечення нормального функціонування Пан'європейського об'єкта Спадщини на майбутнє обговорюються різні варіанти координації його діяльності. Серед численних варіантів найбільш привабливою виявилася пропозиція австрійських партнерів створити постійно діючий Координаційний офіс на базі університету прикладних наук у м. Клагенфурт на основі співфінансування.

8 червня відбулася онлайн-зустріч за участі керівництва 3 природоохоронних територій – Карпатського біосферного заповідника, національного парку «Пакленіца» та національного парку «Північний Велебіт» (обидва у Хорватії). Карпатський біосферний заповідник на зустрічі представляли директор М. Тарасюк, В. Покиньючереда, заст. начальника відділу НДР і міжнародної співпраці та І. Йонаш, заст. начальника відділу рекреації і сталого розвитку. В онлайн-заході участь брав начальник відділу Департаменту природно-заповідного фонду і земельних ресурсів Міндовкілля Г. Парчук.

Метою зустрічі було підписання Меморандумів про співпрацю між зазначеними вище природоохоронними територіями. Основним напрямком співпраці у меморандумах визначено тему всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Усі

вищезгадані природоохоронні території наполегливо працюють над збереженням унікальних лісових екосистем, які сформували пан'європейський об'єкт «Букові праліси та старовікові ліси Карпат та інших регіонів Європи».

Під час зустрічі директори української і хорватських природоохоронних територій, а саме М. Тарасюк, Наталія Андачіч (НП «Пакленіца») та Ірена Главчіч Сертіч (НП «Північний Велебіт»), обмінялися думками щодо перспектив майбутньої співпраці, після чого синхронно підписали Меморандуми.

27 вересня 2022 року директор Карпатського біосферного заповідника М. Рибак провів зустрічі з головами та депутатами Углянської та Нересницької територіальних громад. У ході зустрічі було обговорено ряд важливих питань пов'язаних з діяльністю біосферного заповідника на території згаданих громад, зокрема присутні отримали чіткі відповіді стосовно забезпечення населення територіальних громад паливними дровами на опалювальний період, (зокрема і за рахунок проведення санітарно-оздоровчих заходів у Груниківському лісництві Брустурянського держлісгоспу територія якого, відповідно до Указу Президента України № 5/2022 «Про зміну меж території Карпатського біосферного заповідника від 02 січня 2022 року» ввійшла до складу земель природо-заповідного фонду заповідника) та роз'яснення ситуації яка склалася зі сплатою земельного податку у 2022 році.

26 жовтня відбулася низка зустрічей в рамках міжнародного проєкту LIFE PROGNOSSES з очільниками Рахівських райдержадміністрації, райради та міськради. Заповідник на цих зустрічах представляли науковий координатор В. Покин'єв та менеджер із комунікацій Ірина Йонаш. Їх основною метою було інформування присутніх про міжнародний проєкт та хід його реалізації. LIFE PROGNOSSES присвячений збереженню пралісів і старовікових лісів Європи. Його реалізує міжнародний консорціум, який включає 16 наукових і природоохоронних організацій із 8-ми європейських країн. Проєкт є одночасно і науковим, і природоохоронним, і промоційним. Адже його основними цілями визначено розробку критеріїв і методів верифікації та картування старовікових лісів в Європі, оцінку їх екосистемних послуг, а також комунікацію й підвищення обізнаності для забезпечення збереження таких лісів та роз'яснення важливості і цінності їх екосистемних послуг. Учасників зустрічей було проінформовано, що в рамках промоційної та комунікаційної складової проєкту командою фахівців із КБЗ, спільно із закордонними партнерами, розроблено інтерактивні постери з QR-кодами, які містять цікаві факти про старовікові ліси. Вони були передані під час зустрічей для розміщення в установах, інформаційних центрах та громадських місцях.

3. Інформаційно-видавнича та пропагандистська діяльність

3.1. Інформація про веб-портал установи ПЗФ в інтернет-мережі.

Веб-портал установи заснований у 1999 р. У 2021 році сайт оновлений в рамках проєкту «Підтримка природоохоронних територій в Україні». Створена переадресація зі старого сайту на новий. В 2022 році згідно з рекомендаціями Міндовкілля, старий сайт видалено, існує єдиний сайт Карпатського біосферного заповідника. Адреса в інтернет-мережі <https://kbz.in.ua/> Веб-сторінка містить розділи:

Головна

Досліджуйте: Природа заповідника; Збереження природи
<https://kbz.in.ua/doslidzhuy/pryroda-parku/flora/>;

Новини <https://kbz.in.ua/novyny/>;

Про нас: Про заповідник; Напрямки діяльності (Охорона природи; Рекреація; Наука; Екоосвіта; Антикорупційна діяльність); Для преси; Як добратись; Публічна інформація;

Видання та публікації <https://kbz.in.ua/publikatsii/>;

Фото та відео: Фотогалерея та Відеогалерея <https://kbz.in.ua/fotohalereia/>;

Архів: [http://cbr.nature.org.ua/ukrainian1.htm?fbclid=IwAR0rSqZi-YAvXBbM7INDrsI7KuGsc5hmL2pnfyhNfKe9w9pW29-l8cTphAw](http://cbr.nature.org.ua/ukrainian1.htm?fbclid=IwAR0rSqZi-YAvXBbM7INDrsI7KuGsc5hmL2pnfyhNfKe9w9pW29-l8cTphAw;);

На сайті регулярно розміщувались новини, основні події з життя установи та ін.

У мережі «Фейсбук» функціонує офіційна сторінка «Карпатський біосферний заповідник». На ній регулярно висвітлюється діяльність установи, еколого-освітні, наукові та інші події, демонструються фото та описи краєвидів, окремих видів флори та фауни, туристичних маршрутів та рекреаційних зон, цікавих місць установи тощо.

3.2. Інформація про опубліковані та підготовлені до друку науково-популярні праці, буклети, путівники, листівки, плакати, аншлаги тощо.

Проведено заміну 8 інформаційних стендів у природоохоронному науково-дослідному відділенні «Долина нарцисів ім. професора В.І. Комендаря».

Буклети та інші видання не здійснювались.

3.3. Інформація про власні видання (газети, журнали), їх основну тематику.

Протягом року здійснювалося регулярне видання регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника» – вийшло 6 номерів, як передбачено Статутом видання. Система поширення періодичних видань заповідника добре налагоджена, що забезпечує отримання чергового номера екологічної газети районними, міськими, сільськими радами та бібліотеками (у т.ч., шкільними) в зоні діяльності установи.

Видано Всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал «Зелені Карпати» (№1-4, 2021 р.). Готується до друку черговий номер «Зелених Карпат» за 2022 рік.

Вже шостий рік поспіль видається науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України «Природа Карпат».

3.4. Перелік програм та сюжетів на радіо і телебаченні, опублікованих статей та інформаційних повідомлень у пресі.

Публікації, сюжети	Кількість	Особи, які брали участь
Друковані ЗМІ	67	Колектив КБЗ
Сюжети на телебаченні (всеукраїнські телеканали «СТБ» «Інтер», «Рада», «24»; обласні: Закарпатська ТРК, телеканал «Тиса», «М-студіо», РТК-Хуст)	4	Колектив КБЗ
Електронні ЗМІ	138	Відділ ЕОВР, Музей екології гір, ЕОЦ «Центр Європи», «Музей нарцису», наукові лабораторії
Виступи на радіо (всеукр., обл.)	2	Відділ ЕОВР
Соціальні мережі	Регулярно (згідно складеного контент-плану) Близько 170	Відділ ЕОВР, відділ рекреації, ботанічна лабораторія, редакційно-видавничий відділ

Перелік публікацій у друкованих ЗМІ:

1. «Завдяки непохитній позиції та фундаментальним дослідженням» – Федір Гамор, «Голос України» №25 від 10 лютого 2022р.;

Перелік публікацій у регіональній екологічній газеті «Вісник Карпатського біосферного заповідника»:

1. «РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!!!» - вл. інф., №1 січень-лютий 2022р.;
2. «ЗВЕРНЕННЯ ДО ПРИРОДООХОРОНЦІВ У ВСЬОМУ СВІТІ» - вл. інф., №1 січень-лютий 2022р.;
3. «СТУДЕНТИ НІМЕЧЧИНИ ПІДТРИМУЮТЬ УКРАЇНУ» - Федір Гамор, №1 січень-лютий 2022р.;
4. «ТЕРИТОРІЮ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА РОЗШИРЕНО»
5. «ОБГОВОРИЛИ ПРОБЛЕМИ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ» - інформус КБЗ, № 1 січень-лютий 2022р.;
6. «ЗАПОВІДНИК ОРГАНІЗУВАВ ЛІТЕРАТУРНУ АКЦІЮ» - редакційно-видавничий відділ, №1 січень-лютий 2022р.;

7. «РЕКТОР КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА ВІДВІДАВ ЗАПОВІДНИК» - Федір Гамор, №1 січень-лютий 2022р.;
8. «НАМОЛЕНЕ НЕБО» УНІКАЛЬНИЙ АРТ-ПРОЄКТ ІГОРА ІВАНКІВА» - Андріана Леле, №1 січень-лютий 2022р.;
9. «ГОСПОДАРЮЄ РАХІВ-БЕРЛІБАСЬКЕ ПНДВ» - Анатолій Чулянчик, №1 січень-лютий 2022р.;
10. «ЗИМОВІ КЛОПОТИ ПРАЦІВНИКІВ ОХОРОНИ ПЗФ» - інформує КБЗ, №1 січень-лютий 2022р.;
11. «ОСОБИСТО ДЯКУЮ ТИМ ПРАЦІВНИКАМ, ЯКІ БОРОНЯТЬ НАШУ БАТЬКІВЩИНУ!» – МИКОЛА ТАРАСЮК, ДИРЕКТОР КБЗ – Андріана Леле та Богдана Москалюк, №2 березень-квітень 2022р.;
12. «ЗУСТРІЧ В РАМКАХ ПРОЄКТУ «ЛАЙФ» - Ірина Йонаш та Василь Покин'ячереда, №2 березень-квітень 2022р.;
13. «БЕРЕЖІМО ПРИРОДУ ВІД ПОЖЕЖ» - Михайло Проць, №2 березень-квітень 2022р.;
14. «ОБЕРЕЖНО, У КАРПАТАХ ПРОКИНУЛИСЯ ВЕДМЕДІ» - Ярослав Довганич, №2 березень-квітень 2022р.;
15. «ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ ЗАПОВІДНИКА» - Федір Гамор та Микола Волощук, №2 березень-квітень 2022р.;
16. «КОНСУЛЬТАЦІЇ ЦЕНТРУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ З ПРЕДСТАВНИКАМИ ОБ'ЄКТІВ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО В УКРАЇНІ» – Ірина Йонаш та Василь Покин'ячереда, №2 березень-квітень 2022р.;
17. «ЕКОЛОГІЧНА АКЦІЯ «ЗБЕРЕЖЕМО ПЕРШОЦВІТИ!» - Зоряна Липчак, №2 березень-квітень 2022р.;
18. «ЕКОЛОГІЧНІ ІГРИ – ЧУДОВА ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА ДЛЯ ДІТЕЙ У ВАЖКИЙ ЧАС» - Ельвіра Ангер, №2 березень-квітень 2022р.;
19. «СМІТТЯ ЗАБРУДНЮЄ ПЛАНЕТУ» - Ельвіра Ангер, №2 березень-квітень 2022р.;
20. «З ДНЕМ ДОВКІЛЛЯ!» - екоосвіта КБЗ, №2 березень-квітень 2022р.;
21. «ПІДПИСАЛИ МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ» - Микола Тарасюк, №3 травень-червень 2022р.;
22. «ВІДЗНАЧАЄТЬСЯ МІЖНАРОДНИЙ РІК СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГІР» - Федір Гамор, №3 травень-червень 2022р.;
23. «РЕМОНТУЄМО МУЗЕЙ ТА ВПРОВАДЖУЄМО СИСТЕМУ «SMART» - вл. інф. №3 травень-червень 2022р.;
24. «РАХІВЩИНА СТАНЕ ЩЕ ОДНИМИ ЗАЛІЗНИЧНИМИ ВОРОТАМИ УКРАЇНИ ДО ЄВРОСОЮЗУ?» - Федір Гамор, №3 травень-червень 2022р.;
25. «У ЗАПОВІДНИКУ ТРЕНУВАЛИСЯ ПРОТИСТОЯТИ ЛІСОВИМ ПОЖЕЖАМ» - Микола Тарасюк, №3 травень-червень 2022р.;
26. ВЧИЛИСЯ ПРАЦЮВАТИ З «WEB OF SCIENCE» - Богдана Москалюк, №3 травень-червень 2022р.;
27. «ПАТРІОТИЧНИЙ ЗАХІД ДО ВСЕСВІТНЬОГО ДНЯ ВИШИВАНКИ» - Ельвіра Ангер, №3 травень-червень 2022р.;
28. «ДЕНЬ БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ» - Зоряна Липчак, №3 травень-червень 2022р.;

- 29.«ЕКОЛОГО-ОСВІТНІ ЗАХОДИ ЗІ ШКІЛЬНОЮ МОЛОДДЮ» - Зоряна Липчак, №3 травень-червень 2022р.;
- 30.«Пропонуємо Вам розважитися та розгадати філворд» - Наталія Шіляк, №3 травень-червень 2022р.;
- 31.«ДМИТРУ СУХАРЮКУ – 75!» - колектив КБЗ, №3 травень-червень 2022р.;
- 32.«СЛУЖБА ДЕРЖАВНОЇ ОХОРОНИ: ЗАВДАННЯ ТА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ» - Богдана Москалюк, №4 травень-червень 2022р.;
- 33.«КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК ПІДТВЕРДИВ СВОЮ ВІДПОВІДНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СТАНДАРТАМ УПРАВЛІННЯ» - інформує КБЗ, №4 травень-червень 2022р.;
- 34.«ОХОРОНА ПРАЦІ ІНФОРМУЄ» - Микола Гречук, №4 травень-червень 2022р.;
- 35.«ОБГОВОРИЛИ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ» - Федір Гамор, №4 травень-червень 2022р.;
- 36.«ВІДЗНАЧИЛИ ПРОФЕСІЙНЕ СВЯТО» - Микола Тарасюк, №4 травень-червень 2022р.;
- 37.«EURONATUR» ВПЕРШЕ ПРИСУДЖЕНА ПРЕДСТАВНИКАМ УКРАЇНИ» - Федір Гамор, №4 травень-червень 2022р.;
- 38.«НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ» - Ірина Йонаш та Василь Покин'ячереда, №4 травень-червень 2022р.;
- 39.«ТРУДОВІ БУДНІ ВІДДІЛЕНЬ ЗАПОВІДНИКА В УМОВАХ ВІЙНИ» - Микола Тарасюк, №4 травень-червень 2022р.;
- 40.«ЕКООСВІТЯНКА ВІДДІЛУ ЕОР КБЗ ТЕТЯНА КРЮЧКОВА ПРО ПЕРЕСЕЛЕННЯ З ХЕРСОНА: «МИ НАЧЕ НОВОРІЧНА ЯЛИНКА, ЯКУ ПРИНЕСЛИ ДОДОМУ, А КОРИННЯ ЗАЛИШИЛИ В ЛІСІ» - Андріана Леле, №4 травень-червень 2022р.;
- 41.«У КАРПАТСЬКОМУ БІОСФЕРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ ПРИЗНАЧЕНО НОВОГО ДИРЕКТОРА» - адміністрація КБЗ, № 5-6 грудень 2022р.;
- 42.«НАШІ ПРАЦІВНИКИ ОТРИМАЛИ ПОДЯКУ ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА» - Вікторія Бундзяк, № 5-6 грудень 2022р.;
- 43.«З Новим роком та Різдвом Христовим, дорогі колеги!» - Микола Рибак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 44.«ПРЕМІЯ «EURONATUR–2022» ВРУЧЕНА ЛАУРЕАТАМ У НІМЕЧЧИНІ» - власна інформація, № 5-6 грудень 2022р.;
- 45.«ПРОВЕДЕНО ЗУСТРІЧ З ГОЛОВАМИ УГЛЯНСЬКОЇ ТА НЕРЕСНИЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД» - Микола Рибак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 46.«РОБОТА В РАМКАХ ПРОЄКТУ «ЛАЙФ» - Ірина Йонаш, Василь Покин'ячереда, № 5-6 грудень 2022р.;
- 47.«РОБОЧІ НАРАДИ: ОБГОВОРИЛИ РОЗШИРЕННЯ МЕЖ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ», - Василь Покин'ячереда, № 5-6 грудень 2022р.;
- 48.«ГЛОБАЛЬНА РОЛЬ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТИВ ЮНЕСКО в збереженні природних цінностей та впровадженні стратегії сталого розвитку» - Федір Гамор, № 5-6 грудень 2022р.;

- 49.«ДВАДЦЯТЬ П'ЯТЬ РОКІВ ПІД ЗАСТУПНИЦТВОМ РАДИ ЄВРОПИ» - Федір Гамор, № 5-6 грудень 2022р.;
- 50.«ЯК ПРАВИЛЬНО ПРАЦЮВАТИ В СОЦМЕРЕЖАХ?» - Ельвіра Ангер, № 5-6 грудень 2022р.;
- 51.«ВІДБУЛОСЯ ЧЕРГОВЕ ЗАСІДАННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ» - Микола Рибак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 52.«ІНФОРМАЦІЙНИЙ МАРАФОН З ПИТАНЬ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ» - Ірина Йонаш, № 5-6 грудень 2022р.;
- 53.«ДЕНЬ ЮНОГО НАТУРАЛІСТА В РАХОВІ» - Зоряна Липчак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 54.«ТВЕРДІ ПОБУТОВІ ВІДХОДИ – СМІТТЯ ЧИ ЦІННИЙ РЕСУРС?» - Тетяна Крючкова, № 5-6 грудень 2022р.;
- 55.«У МІЖНАРОДНУ НІЧ КАЖАНІВ» - Ельвіра Ангер, № 5-6 грудень 2022р.;
- 56.«ДНІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СПАДЩИНИ» - Зоряна Липчак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 57.«ДОЛУЧАЄМОСЬ ДО АКЦІЙ З ОЗЕЛЕНЕННЯ» - Алла Козурак, № 5-6 грудень 2022р.;
- 58.«З ТУРБОТОЮ ПРО ЛІСОВИХ МЕШКАНЦІВ» - Михайло Проць, № 5-6 грудень 2022р.;
- 59.«ССАВЕЦЬ АМФІБІЯ» - Ярослав Довганич, № 5-6 грудень 2022р.;
- 60.«ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ВТРАЧЕНИХ ВИДІВ» - Ельвіра Ангер, № 5-6 грудень 2022р.;
- 61.«ПРО СТАН ПРОВЕДЕННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ У «ДОЛИНІ НАРЦИСІВ» - Микола Волощук, № 5-6 грудень 2022р.;
- 62.«НАША ПРИРОДА НАДИХАЄ!» - Ірина Йонаш, № 5-6 грудень 2022р.;
- 63.«В ПАМ'ЯТІ ПРО КОЛЕГ» - адміністрація КБЗ, № 5-6 грудень 2022р.;
- 64.«НАШОМУ СЛАВНОМУ МИРОСЛАВУ КАБАЛЮ – 40» - Дмитро Сухарюк, № 5-6 грудень 2022р.;
- 65.«ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ ВТОРИННОЇ ПЕРЕРОБКИ» - Ельвіра Ангер, № 5-6 грудень 2022р.;
- 66.«ПРИРОДА В УМОВАХ ВІЙНИ» - Наталія Штайгер, № 5-6 грудень 2022р.

Перелік публікацій в електронних ЗМІ

Термін публікації	ЗМІ, теми публікацій КБЗ, поширених журналістами
Січень	1. КУП НАН України та Карпатський біосферний заповідник поглиблюють співпрацю (en.kul.kiev.ua) 2. Карпатський біосферний заповідник та «Університет Короля Данила» уклали угоду (transkarpatia.net), (rezonans.info), (zak.daynews.top) 3. Територію Карпатського біосферного заповідника збільшено (zakarpatpost.net), (transkarpatia.net),

	(prozahid.com), (sevlush.info), (uzhgorod.net.ua), (strichka.com), (mukachevo.net), (zakarpatty.net.ua)
Лютий	1. У лісах Закарпаття продовжується підгодівля тварин (zakarpatty.net.ua) 2. На Рахівщині продовжується підгодівля тварин (ua.redtram.com) 3. Зимовий моніторинг хижаків проводиться у заповіднику на Закарпатті (uzhgorod.net.ua) 3. Зимовий моніторинг хижаків проводиться у заповіднику на Закарпатті (kiszo.news) 4. У Карпатах понад 150 фотопасток збирають інформацію про великих хижаків (zakarpatty24.com) 5. Понад 150 фотопасток збирають інформацію про великих хижаків в Українських Карпатах (suspilne.media) 6. На Рахівщині працює охорона задля збереження лісової фауни (transkarpatia.net) 7. На Рахівщині працює охорона задля збереження лісової фауни (ua.redtram.com) 8. На Рахівщині працює охорона задля збереження лісової фауни (mukachevo.today) 9. Зима – найважчий період у житті диких копитних: оленів, козуль, кабанів (transkarpatia.net) 10. На Рахівщині гриби можна збирати навіть взимку (transkarpatia.net)
Березень	
Квітень	1. Обережно, клишоногий: жителів Рахівщини попередили йти самому до лісу, у цей період не варто (transkarpatia.net) 2. Обережно, клишоногий: жителів Рахівщини попередили йти самому до лісу, у цей період не варто (podiji.ko.net.ua) 3. На Рахівщині жителів просять не йти у ліси поодиноці через те, що ведмеді залишають свій барліг (mukachevo.net) 4. Обереігаємо дику природу Карпат: у Рахові відбувся підсумковий міжнародний семінар в онлайн-форматі (cikave.ko.net.ua – карпатський об'єктив) 5. Працівники Карпатського біосферного заповідника активно співпрацюють з тимчасово переміщеними людьми <u>Управління туризму та курортів Закарпатської ОДА</u>

Травень	1. Чи квітне Долина нарцисів на Закарпатті? (transkarpatia.net), (zakarpattpost.net), (kyiv.strichka.com), (zak.daynews.top), Туристичний бренд Закарпаття 2. На Закарпатті починається сезон цвітіння у "Долині нарцисів" (suspilne.media), (uzhgorod.net.ua), (ua.redtram.com), (zak-insider.com), (zakarpattpost.net), (lg.strichka.com), (zakarpattya.net.ua), (cikave.ko.net.ua), (eco.rayon.in.ua), (rayon.in.ua/news), (mukachevo.net), (zahid.espreso.tv), (goloskarpat.info), 3. На Рахівщині живуть земноводні, які занесені до Червоної книги України (transkarpatia.net), (1-tv.com.ua), (cikave.ko.net.ua) 4. Долина нарцисів готується до прийому гостей (zakarpattpost.net) 5. КБЗ запрошує помилуватися заворожуючим цвітінням весняних крокусів на Свидовці (Туристичний бренд Закарпаття) 6. У Рахові провели патріотичний захід з дітьми до Дня вишиванки (transkarpatia.net, life.ko.net.ua) 7. Ще лежить сніг, та цвітуть крокуси: Весняний Свидовець зачаровує своєю красою(transkarpatia.net, cikave.ko.net.ua) 8. Рятувальна операція на Рахівщині: у вільній Україні навіть жаби не можуть бути у полоні (radio7.com.ua, transkarpatia.net)
Червень	1. Сині слимаки заповнили ліси Рахівщини (transkarpatia.net, 2. На Рахівщині нові правила відвідування деяких екотуристичних маршрутів (transkarpatia.net) 3. Що робити при зустрічі з гадюкою (transkarpatia.net, zak.daynews.top, tourinform.org.ua, 4. У лісах Закарпаття можна зустріти синіх слимаків – бельцій (prozahid.com, uzhgorod.net.ua) 5. Від чого червоніють карпатські схили? Квітне червона рута (tourinform.org.ua, transkarpatia.net, zak.daynews.top, pik.net.ua., телеканал Україна, ukrinform.ua, ratusha.if.ua, glavnoe.in.ua) 6. Що робити з пташенятком, яке випало з гнізда (transkarpatia.net, greenpost.ua, 7. Музей екології гір ремонтують (zakarpattya.net.ua, zakarpattpost.net, pershij.com.ua, 1-tv.com.ua, transkarpatia.net, 8. У рахівському заповіднику відбулись пожежно-тактичні навчання (transkarpatia.net)

Липень	.1. Гайда у гори: кличе озеро Бребенескул (transkarpatia.net) .2. Рахівщина взяла участь у міжнародній конференції «Забезпечення екологічної сполученості для великих хижаків в Карпатах» (cikave.ko.net.ua, .3. На Рахівщині відзначали День працівника природно-заповідного фонду України (life.ko.net.ua – Карпатський об'єктив, transkarpatia.net, top-news.com.ua,) .4. На Рахівщині зацвіли рідкісні рослини, Тирличі – окраса високогір'я (life.ko.net.ua, transkarpatia.net, .5. На Рахівщині природа ідеальна, усе в ній гармонійно і правильно (transkarpatia.net, .6. Водоспад «Лихий» – справжня окраса Рахівщини (cikave.ko.net.ua, .7. На Рахівщині у заповіднику поновили рекреаційні та охоронні інфраструктури (http://cikave.ko.net.ua/, .8. Збираєтеся відпочити? Тоді гайда на Рахівщину до Соколиного Берда (transkarpatia.net, http://life.ko.net.ua/)
Серпень	1. Відео про Бребенескул (суспільне Закарпаття) 2. Карпатському біосферному заповіднику на Закарпатті поновили дію Європейського диплому (zakarpatty.net.ua, сюжет - М-Студіо, zak-insider.com, transkarpatia.net, top-news.com.ua, www.kmu.gov.ua) 3. Чорне золото Карпат (prozahid.com, transkarpatia.net, ukr/net) 4. Найпрекрасніші створіння в світі комах (transkarpatia.net) 5. Рахів'ян кличуть на пікнік у стилі ЕКО (transkarpatia.net, 6. На Закарпатті зберігають нарциси завдяки випасанню буйволів (transkarpatia.net, UKR.NET) 7. Фантастичне відео про неймовірні за своєю красою куточки Карпатського біосферного заповідника. (transkarpatia.net, top-news.com.ua) 8. На Закарпатті екоосвітянки провели захід до Міжнародної ночі кажанів для юних природолюбів (eco.rayon.in.ua, transkarpatia.net, http://life.ko.net.ua/, http://ko.net.ua/, 9. У Карпатському біосферному заповіднику триває благоустрій території (http://cikave.ko.net.ua/ - Карпатський об'єктив)
Вересень	1. Відбулося комплексне наукове обстеження Долини нарцисів (http://cikave.ko.net.ua/, zakarpatty.net.ua, greenpost.ua, transkarpatia.net, zak-insider.com) 2. Петрос – кам'яниста гора на Закарпатті. Чому варто там побувати восени?

	(zakarpatpost.net) 3. На Рахівщині у поле огляду фотопасток постійно потрапляє лісова фауна(cikave.ko.net.ua) 4. Продовжується капітальний ремонт покрівлі Музею екології гір Карпатського біосферного заповідника. (http://cikave.ko.net.ua/, prozahid.com, transkarpatia.net, zakarpatty.net.ua) 5. У Карпатах розпочався грибний сезон: Що збирати і як, які гриби найсмачніші, а які категорично не можна класти до кошик (transkarpatia.net, http://cikave.ko.net.ua/, 1-tv.com.ua, zak-insider.com, 6. Директор Карпатського біосферного заповідника провів зустрічі з головами і депутатами Углянської та Нересницької громад (tyachivnews.in.ua, transkarpatia.net)
Жовтень	
Листопад	1. У Рахові заповідник відсвяткував 54 роки з дня заснування (transkarpatia.net) 2. У заповідних лісах Закарпаття інвентаризують тис ягідний (zakarpatty.net.ua), (openforest.org.ua) 3. У Долині нарцисів продовжуються роботи задля збереження природних цінностей (Дунайсько-Карпатська програма) 4. У Рахові відновлюють будівлі Карпатського біосферного заповідника (zakarpatty.net.ua) 5. У Рахові відбулося планове засідання Координаційної ради Карпатського біосферного резервату ЮНЕСКО (КБР) (transkarpatia.net, top-news.com.ua) 6. У Рахові відзначали зі школярами Міжнародний день гір (transkarpatia.net)
Грудень	
Загалом відслідковано	публікацій у ЗМІ 138

4. Підвищення кваліфікації працівників установ ПЗФ та сприяння підготовці кадрів у природоохоронній сфері.

4.1. Підвищення кваліфікації працівників установи ПЗФ шляхом навчання на курсах підвищення кваліфікації, у вищих навчальних закладах, участі у семінарах та тренінгах, зустрічах з обміну досвідом тощо.

6-7 жовтня працівниці відділу еколого-освітньої роботи Карпатського біосферного заповідника взяли участь у тренінгу з ефективних комунікацій в соціальних мережах, який організувала громадська організація ГО «ФОРЗА» в Ужгороді. Навчальний захід охопив майже 30 фахівчинь лісового господарства та природоохоронних установ України.

Під час теоретичної частини відбулося ознайомлення з роботою в соціальних мережах Facebook, Instagram, Tik-tok, Telegram та Youtube. Учасниці тренінгу вчилися правильно вести сторінки, боротися з негативною інформацією та комунікувати з хейтерами. Говорили й про ресурси, які варто залучати для створення контент-планів. Також виконували практичні завдання, зокрема щодо аналізу цільової аудиторії соціальних мереж різних установ та сторінок конкурентів. Практикувалися у створенні власного контенту, його ефективності та можливостей просування власної сторінки для залучення більшої аудиторії читачів.

12-13 жовтня працівники установи взяли участь у навчальному тренінгу із фото-відео зйомки, який провів експерт українсько-німецького проекту «Підтримка природно-заповідних територій України». Впродовж дводенного навчання працівники установи вивчали тонкощі якісного фотографування; знайомились із функціями цифрових камер; робили фото портретів, пейзажів та макро-зйомку; знімали та монтували відео; освоювали мобільний додаток SMART і проводили дослідження. Програма SMART дозволяє у реальному часі зберігати та синхронізувати дані патрулювання чи наукових досліджень на сервері, а також здійснювати їхній аналіз та формувати звіти. Такі новітні підходи покращують ведення моніторингу за станом природи заповідника, його флори і фауни.

Впродовж року фахівці установи брали участь у семінарах та тренінгах.

Січень

11.01 - Участь в першій онлайн-консультації щодо конкурсу місцевих ініціатив для громад в рамках українсько-німецького проекту.

21.01 – друга онлайн-консультація щодо конкурсу місцевих ініціатив для громад в рамках українсько-німецького проекту

24.01 – онлайн зустріч з партнерами, організована Університетом Еберсвальде, в рамках планування заходів програми нового проекту DAAD, який черговий раз був погоджений до фінансування.

31.01 – панельна дискусія онлайн **Діємо заради ВБУ: Виклики та Можливості** присвячена темі ВБУ і чому збереження та відновлення цих екосистем має стати національним та міжнародним пріоритетом на найближче десятиліття. Цьогорічна тема – **Дії у ВБУ заради людей і природи** є загальною Всесвітнього Дня ВБУ 2022, що дає своєчасні підказки щодо того, які дії на

національному та міжнародному рівні потрібні для збереження, промоції та сталого використання і відновлення цих важливих екосистем.

Лютий

01.02 – участь у зустрічі щодо планування діяльності по проекту Горизонт SafeCrisis,

17.02 - Участь в онлайн семінарі по навчанню роботи з платформою Зум, великі заходи та дрібні вебінари.

16-17.02 - Онлайн участь в семінарі щодо підведення підсумків проекту по Екосистемній адаптації

16-18.02 - Участь в онлайн конференції BeechPower – «громади букових пралісів», робота в формі семінару та напрацювання нових форматів співпраці та проведення заходів з популяризації.

Березень

02.03 – онлайн зустріч керівного комітету по впровадженню проекту Лайф стосовно обговорення та затвердження технічного та фінансового річного звіту а також обговорення планів діяльності в рамках проекту по кожному із робочих пакетів. Інформування учасників про обстановку в країні.

09.03 - міжнародна консультаційна зустріч онлайн з представниками об'єктів спадщини ЮНЕСКО в Україні – стан, загрози, плани/дії та потреби в невідкладному реагуванні. Інформування про поточний стан збереження спадщини та визначення теперішніх і потенційних загроз, а також пропозиції щодо можливих для реагування.

16.03 - Участь в онлайн семінарі по проекту Лайф щодо опрацювання опитника по проекту Лайф на тему оцінки екосистемних послуг пралісів – рекреація та туризм.

23-24.03 – фінальна конференція Централпаркс (Interreg Centralparks) на тему «Транснаціональні співпраця для сталого розвитку Карпатського регіону». Мета – представлення карпатського регіону як інноваційного простору для транснаціональної співпраці з перспективами використання сталих можливостей для забезпечення майбутнього. На основі стратегічних напрямків проекту Централпаркс, таких як сприяння збереженню ландшафтного та біологічного різноманіття, разом із сталим розвитком карпатського регіону. На заході було обговорено результати останніх трьох років міжнародної співпраці в рамках Централпаркс, обмін досвідом та обговорення майбутніх перспектив.

29.03. – Участь в онлайн конференції присвяченій підведенню підсумків реалізації міжнародного проекту BEECH POWER «Букові ліси Всесвітньої Спадщини: розширення можливостей та "стимулювання сталого розвитку на основі екосистемного підходу".

Квітень

14.04 – зустріч з представниками Хорватських природоохоронних територій НП Пакленца та Северний Велебіт стосовно обговорення положень меморандуму про співпрацю з КБЗ, а також узгодження деталей та дати офіційного підписання (домовлено орієнтовно на 24 травня – Європейський День Парків). Пропонована дата 22 квітня до Дня Землі не підійшла через

складну і тривалу процедуру погодження підписання офіційних угод природоохоронних територій з міністерством.

19.04 – участь в засіданні робочої групи в рамках проекту Лайф по обговоренню посібника-інструкції по картуванню пралісів та польового протоколу щодо проведення польових робіт з відбору проб та виконання замірів та описів, відповіді на питання, узгодження робіт та строків, консультування щодо обладнання та проведення можливих лабораторних аналізів, а також як запасний варіант – використання даних спільних з швейцарцями досліджень, враховуючи поточні обставини.

26.04 - семінар МАБ ЮНЕСКО щодо розробки і обговорення посібника із застосування ландшафтного підходу для застосування в національних стратегіях і планах дій щодо збереження біорізноманіття.

Травень

05.05 - Участь в онлайн семінарі щодо започаткування нового проекту Лайф саламандри.

12.05 – онлайн зустріч в рамках роботи мережі гірських БР

17.05 – онлайн семінар в рамках проекту Лайф по доопрацюванню опитника

19.05 – повторна зустріч по проекту Лайф саламандри, для обговорення конкретних ідей для втілення і формування робочих пакетів (вирішено відкласти питання на наступний рік)

24.05 – JMC

24.05 і 25.05 – зустрічі в рамках проекту ТРАНСЕКТС (18-20.00)

Червень

02.06 – зустріч в рамках проекту Лайф по опитнику, обговорення деталей проведення опитувань, можливість адаптації опитника для онлайн версії, технічні та інформаційні деталі.

03.06 – зустріч в рамках проекту Горизонт щодо питання Плану Гендерної Рівності

08.06 – проведення офіційної церемонії підписання (модерування) Меморандумів про співпрацю з Хорватськими Нацпарками.

29.06 – зустріч в рамках проекту «Ліси в жіночих руках» для публічного обговорення Гендерного Плану Дій.

Липень

01.01 – онлайн зустріч з голландською письменницею Дорою фон Дювенбод для спілкування та відповідей на питання і уточнення деяких моментів по написанню її книги.

07.07 – онлайн зустріч в рамках планування щорічної навчальної екскурсії для студентів Університету сталого розвитку Еберсвальде.

15.07 – друга онлайн зустріч по плануванню екскурсії, більш детально про участь КБЗ і конкретно про відзначення річниці Спадщини.

27 вересня – 1 жовтня 2022 р. - міжнародна конференція, організована в рамках виконання положень Карпатської конвенції, яке відбулося в Польщі, м. Закопане.

Серпень

30.08-01.09 – участь тематичному онлайн семінарі «Проблеми управління територіями визначеними на міжнародному рівні» (біосферні резервати, об'єкти природної спадщини, рамсарські території), організатори - Національна комісія Республіки Корея у справах ЮНЕСКО за участі НК МАВ Республіки Корея та за підтримки Міністерства навколишнього середовища Південної Кореї та Служби національних парків Кореї
Вересень

05.09 – зустріч з Анною Коваровіч в рамках комунікаційного робочого пакету Life щодо підготовки до онлайн-зустрічі та стану виконання заходів.

06.09-27.09 – участь в онлайн інформаційному марафоні з питань гендерної рівності та запровадження гендерного підходу в роботі підприємств і організацій лісового сектору (06.09 - Сутність та значення гендерної рівності.,

13.09 - Гендерна політика як складова управління у лісовому секторі, 20.09 - Гендерний аналіз та оцінювання гендерного впливу,

27.09 Прийняття рішень посадовими особами на засадах гендерного підходу. Забезпечення гендерної рівності в управлінні організаціями.)

07.09 – участь в онлайн зустрічі з учасниками проекту Life по комунікаційній складовій щодо виконання плану заходів на рік, стану та перспектив.

08.09 – онлайн зустріч з представниками координаційного офісу та проекту Life щодо адміністративних та організаційних питань в рамках реалізації заходів проекту, використання коштів та проведення адміністративного скрінінгу, переклад і друк інформаційних постерів.

09.09 - круглий стіл **"Перспективи розвитку служби державної охорони ПЗФ України"**

13.09 – семінар з представлення проекту «Охорона природи та воєнний конфлікт в Україні: визначення наслідків війни для природних заповідників в Україні» (з'ясовано в процесі - визначені території для участі у проекті не включають наш регіон).

14.09 – участь у стратегічній сесії Ясінянської громади в рамках реалізації проекту «Відродження вівчарства в Карпатському регіоні» програми USAID з аграрного і сільського розвитку АГРО (пілотний дзеркальний проект для 2 громад – Косівської, Франківська обл. і Ясінянської, Закарпатська обл)

15.09 – участь у круглому столі в рамках проекту «Карпатський культурний шлях».

16.09 – онлайн захід «Біорізноманіття Гір 2002-2022: досягнення та нові виклики на глобальному та регіональному рівні», організований Альпійською та Карпатською Конвенціями та Гірським Партнерством.

29.09 – онлайн трансляція туристичного саміту коаліції «Майбутнє туризму 2022». Мета: об'єднання дестинацій, спільнот і туристичної індустрії для стійкості до зміни клімату та дій проти кліматичних змін. Крім того, ця знакова подія буде зосереджена на центральній ролі дестинацій у досягненні цілей декларації Глазго щодо кліматичних дій у туризмі. Під час цієї події планується дослідити, як досягти позитивного прогресу в досягненні цілей

Net Zero шляхом рішучих і спільних дій на рівні окремих туристичних дестинацій.

Жовтень

06.10 – зустріч з Юлією (НТУ) щодо планування заходів в рамках проектної заявки спільно з Еберсвальде стосовно створення Центру думок та ідей («Think Tank»).

06.10 – вебінар Європейського Товариства Дикої Природи «Випасання та біорізноманіття»

17.10 – спільна зустріч КБЗ та Чорнобильського заповідника з Юлією (НТУ) щодо планування заходів в рамках проектної заявки спільно з Еберсвальде стосовно створення Центру думок та ідей («Think Tank»), стосовно підготовки спільної презентації на зустріч 03.11 по ситуації в Україні, а також проблемні питання та можливі ідеї для майбутніх спільних проектів.

Листопад

02.11 – ознайомлення із онлайн виступом Богдана Проця, керівником Дунай-Карпатської програми, на тему поточної ситуації в природоохоронних установах та природоохоронній діяльності в умовах російської окупації України на засідання кафедри ЮНЕСКО по сталому менеджменту природоохоронних територій при Карінтському Університеті Прикладних Наук.

02.11 – участь в робочій онлайн зустрічі щодо забезпечення підготовки документації та звітування в рамках адміністративного скрінінгу по проекту Лайф. (Рут і Каролін)

03.11 - Участь в міжнародній онлайн-зустрічі щодо представлення проекту Еберсвальде для презентації КБЗ та можливих напрямків співпраці в рамках одного із розділів проекту «Think Tank».

10.11 - участь в зустрічі з представниками Ясінянської громади – обговорення поточних питань по співпраці загалом, і в рекреаційному напрямку зокрема (сміття і сортування, Труфанець, Заказник і всихання сосни, Андромеда ітп.). Налагодження співпраці.

17-18.11 – участь в конференції «Ліси в жіночих руках»

15.11 – участь в онлайн зустрічі в рамках роботи по робочому пакету Лайф з картування. Підведення результатів польових робіт і визначення потреб і обсягів.

28.11 – участь в робочій зустрічі з представниками укр.-нім проекту SNPA щодо фінансової підтримки та поточних планів роботи.

30.11 – підсумкова зустріч робочої групи по проекту Лайф, підведення підсумків роботи по пакетах та планування роботи на наступний рік. Підготовка до фінансового звітування та адмін-скрінінгу.

4.3. Проведення наукової та виробничої практики студентів та аспірантів професійно-технічних та вищих навчальних закладів на базі установи ПЗФ.

Карпатський біосферний заповідник вже 16 років поспіль проводить навчальну практику для студентів Університету сталого розвитку м. Еберсвальде (ФРН) на базі пралісів і старовікових лісів, які охороняються на його території. Цьогоріч такий формат практики є неможливим з очевидних причин, тож вирішено провести її в румунському національному парку «Козья», де знаходиться дві складові частини об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Зазначений вище парк розташований у південних Карпатах в однойменному гірському масиві і займає площу 17,1 тис. га. Хоча тут також домінують чисті букові ліси, його природа значно різниться від Українських Карпат. Тут представлено багато видів, північна межа поширення яких не доходить до наших кордонів. Наприклад, звичними місцевими видами є карпатський скорпіон і носата гадюка, які відсутні у нашій фауні.

Практика мала свої особливості. По-перше, в ній брали участь студенти двох навчальних модулів, які змінювали один одного. Тож довелося реалізувати навчальну програму двічі, щоб охопити всіх учасників. Загалом практику пройшли близько 90 студентів із 11 країн, які представляли чотири континенти і чотири частини світу. Другою особливістю було відзначення 15-річниці створення об'єкта всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО, присвяченого буковим пралісам, і 5-річчю набуття ним Пан'європейського статусу. Воно пройшло у формі круглого столу, проте не в камеральних умовах а на природі, серед букових пралісів. Фахівці заповідника представили постер і низку доповідей, які стосувалися Карпатського біосферного заповідника, історії створення та сучасного стану об'єкта Спадщини ЮНЕСКО, а також нагадали хронологію проведення навчальних практик студентів Університету сталого розвитку м. Еберсвальде на території нашої установи.

5. Джерела та напрями фінансування екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ

Розділ 3 «Еколого-освітні заходи»

За пунктом 1 «Організація та проведення еколого-освітніх заходів». Заплановано 10000 грн. (по 2000 на I та II квартали, 6000 – на третій). Кошти не використано.

За пунктом 2 «Видання екопросвітньої літератури» заплановано на I-III квартали 82500 грн, у т.ч. 60000 – для видання періодики установи (журнал «Зелені Карпати» та газета «Вісник КБЗ») та 22500 грн – для здійснення інших еколого-освітніх видань та матеріалів. Однак, фінансування не було, кошти не використано.

За пунктом 7 «Створення та утримання екологічних стежок, маршрутів» заплановано на II квартал 17100 грн. Виготовлено стенди для ПНДВ «Долина нарцисів ім. проф. В.І. Комендаря». Проведено заміну 8 інформаційних стендів: комплект з 3-х стендів (110x130 см), встановлених на початку екологічної стежки при вході в масив; 2 стенди на декоративній арці (60x120 см, пласкі з двостороннім зображенням); 2 стенди (242x49см та 242x92) біля оглядового майданчика (формують великоформатне інформаційне панно); 1 інформаційно-охоронний знак. Інформацію на стендах актуалізовано, дизайн розроблений відповідно до методичних рекомендацій, затверджених Наказом Мінприроди від 5 квітня 2021 року №230. Вартість виготовлених стендів склала 16090 грн.

Щодо небюджетного фінансування.

Франкфуртським зоологічним товариством були закуплені товари для дитячої творчості, що використовувалися екоосвітниками під час проведення занять з учнівською молоддю, дітьми з сімей ВПО. Також був закуплений фліпчарт (3131 грн.) Загалом надійшло товарів загальною вартістю 12140,44 грн.

6. Інформація про надані платні послуги, пов'язані з організацією та проведенням освітньо-виховних і природоохоронних заходів

Платні послуги в Карпатському біосферному заповіднику надаються на підставі Закону України від 21.01.94 року N 3853-XII Про природно-заповідний фонд України, керуючись Податковим кодексом України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (із внесеними змінами), Законом України від 28.12.2014, № 80-VIII “Про державний бюджет України на 2015 рік”(із змінами), Законом України “Про оплату праці” від 24.03.95 року N 108/95-ВР, Постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду України” від 28.12.2000р. №1913 (із змінами внесеними Постановою КМУ від 02.06.03 № 827); “Про затвердження Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об’єктів природно-заповідного фонду України”, наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 16.03.2015 року № 80 “Про додаткові заходи щодо збереження територій та об’єктів природно-заповідного фонду”, “Положенням про Карпатський біосферний заповідник” затвердженим наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 23.09.2011 року № 336 та з метою забезпечення виконання плану надходжень коштів до спеціального фонду. В установі видано Наказ «Про надання платних рекреаційних послуг Карпатським біосферним заповідником в 2022 році».

Послуги, пов'язані із забезпеченням провадження рекреаційної діяльності на території Карпатського біосферного заповідника: принесли в бюджет заповідника за відвідування екотуристичних маршрутів та екологічних стежок, відвідування еколого-освітніх центрів, проживання в готелях та гостьових кімнатах, туристичного супроводу, фотографування та ін., а також від реалізації друкованої продукції.

Надходження коштів за відвідування в природоохоронних науково-дослідних відділеннях станом на 20.12.2022 р.

№ п/п	ПНД відділення	Сума, грн.
1.	Трибушанське	6600
2.	Богдан-Петроське	11445
3.	Чорногірське	31420
4.	Угольське	24150
5.	Широколужанське	200
6.	Марамороське	12770
7.	Кісвянське	6000
8.	Кузійське	760
9.	Кевелівське	79545
10.	Рахів-Берлебаське	-
11.	Петрос-Говерлянське	52210
12.	«Долина нарцисів» (під час масового цвітіння)	148460
Загалом (станом на 20.12.2022 р.)		373560

Найбільше коштів надійшло від надання рекреаційних послуг в ПНДВ «Долина нарцисів ім. проф. В.І. Комендара», Кевелівському, Петрос-Говерлянському, Чорногірському (де проходить маршрут на г. Говерла) та Угольському ПНДВ.

Надходження коштів за відвідування еколого-освітніх та інформаційно-туристичних центрів станом на 20.12.2022 р.

Назва центру	Сума, грн.
Еколого-освітні центри	
Музей екології гір	9845
Центр Європи	2160
Музей нарцису	Плата входить у відвідування масиву і зазначена у сумі від рекреаційних надходжень
Інформаційно-туристичні центри	
«Карпатська форель»	-
«Кевелів»	-
«Високогір'я Карпат»	-
«Букові праліси Карпат – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО»	-
Усього	12005

Надходження коштів від інших видів рекреаційно-туристичних послуг:

Послуга	Сума, грн.
За проживання в готельних та гостьових кімнатах на території КБЗ	200
Фотографування весільних обрядів	350.00
Фотографування в гуцульських костюмах в ЕОЦ «Центр Європи»	1000.00
Реалізація еколого-освітньої друкованої продукції	15405.00
Усього	16955

7. Пропозиції щодо вдосконалення екологічної освітньо-виховної роботи установи ПЗФ

Короткі підсумки екологічної освітньо-виховної роботи за 2022 рік і пропозиції щодо вдосконалення екоосвітньої роботи

Впродовж 2022 р. здійснювались роботи на виконання затвердженого Плану екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника на поточний рік.

Основними підрозділами, які організовують і впроваджують екопросвіту та ековиховання є відділ екологічної освітньо-виховної роботи та Музей екології гір, однак, працівники багатьох підрозділів (наукових лабораторій, ПНДВ, відділу СДО та ін.) залученні до виконання цього важливого завдання.

Загалом впродовж 2022 року відділом екологічної освітньо-виховної роботи було проведено понад 50 екопросвітницьких заходів, у т.ч.: 33 екологічні уроки, 25 мультимедійних презентацій та майстер-класів, 15 творчих завдань та 5 квестів. Крім цього практично кожне заняття доповнювали: рухливі екологічні ігри, екскурсії, вікторини та кросворди, інтелектуальні завдання, а також створення учасниками заходів тематичних плакатів.

Впродовж року проведені всі заплановані екологічні акції, застосовувались різні форми роботи.

Серед особливостей року можна відзначити наступні події.

Після початку російської агресії в Рахові з'явилися сім'ї, які вимушено залишили свої оселі та проживали в приміщеннях закладів дошкільної освіти, місцевих хостелів та готелях. Екоосвітяни спрямували зусилля на роботу з дітьми цих сімей. Загалом проведено близько 20 екологічних занять з елементами ігор, розважальних та творчих завдань.

Два заклади загальної середньої освіти м. Рахова залучені до міжнародного проекту Zero Waste School Ukraine, який включає навчання культурі та цивілізованому поводженню з відходами, а також створення центрів збору та утилізації відходів на базі шкіл. Рахівським школам надані сортувальні контейнери та преси.

27 травня в еколого-освітньому центрі «Центр Європи» проходила філателістична виставка «Незламний, нескорений козацький дух українського народу». Виставка складалася з двох експозицій: «Україна – єдина країна» та «Останнім шляхом Кобзаря». Експонатами виступали поштові марки та відправлення, зібрані в результаті масштабних поштових походів та естафет, у загальному нараховувала близько 90 експонатів. Виставку відвідало 49 відвідувачів, серед них 11 школярів.

4 серпня спільно з Центром професійного розвитку була проведена онлайн екскурсія масивами Карпатського біосферного заповідника для вчителів географії з м. Дніпра та інших куточків України, які підключилися онлайн. В події взяли участь понад 90 педагогів.

19 грудня 2022 року, в Карпатському біосферному заповіднику, в режимі онлайн-конференції, пройшла урочиста церемонія вручення Міжнародної літературно-мистецької, екологічної премії «Corona Carpatica» («Карпатська корона» – 2022).

Видано 6 номерів регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника» (4 номери в електронному форматі), №1-4 2021 Всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати» (тираж 500 примірників). Підготовлено до друку №1-4 2022 журналу «Зелені Карпати».

У друкованих ЗМІ вийшло 67 публікацій, в електронних – 138, а також 4 телесюжети.

Загалом на сторінці «Карпатський біосферний заповідник» у мережі «Фейсбук» впродовж I-III кварталів було здійснено 170 публікацій (37, 54, 49 та 30 у I, II, III та IV кварталах відповідно), на сайті установи – 54.

Відбулося 1 планове засідання Координаційної ради Карпатського біосферного резервату ЮНЕСКО (КБР).

Впродовж звітнього року еколого-освітній центр «Центр Європи» відвідало 865 осіб, з них: школярі – 306, студенти – 35, дорослі – 524.

За перше півріччя 20221 року (до закриття Музею для проведення робіт з реконструкції та ремонту) Музей екології гір відвідало 532 чол., з них дорослі – 263, студенти – 3, учні – 266.

Бібліотечний фонд поповнився на 11 примірників видань. Фототека заповідника впродовж року поповнилася, щонайменше, на 2 тис. кадрів з основних подій, що відбувалися на центральній садибі та у відділеннях. У рамках реалізації проекту «Підтримка природоохоронних територій України» заповіднику надано майже 3 тисячі фотознімків природних ландшафтів, флори та фауни установи, пам'яток архітектури, що знаходяться на суміжній території, тощо.

Розпочато напрацювання комунікативної стратегії згідно рекомендацій Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Проведено заміну 8 стендів в межах екологічної стежки «Долиною нарцисів».

Значної уваги колектив надав підвищенню кваліфікації шляхом самоосвіти. Фахівці відділів Еколого-освітньої роботи, рекреації та науково-дослідної роботи взяли участь у 20 семінарах та тренінгах.

Начальник відділу
еколого-освітньої роботи

Вікторія БУНДЗЯК

Заступник директора

Федір ГАМОР